

Úvod do paralelného programovania

Autor: Damas Gruska

Názov: Úvod do paralelného programovania

Podnázov: Učebný text k prednáške „ Úvod do paralelného programovania“ založený na knihe K. M. Chandya, J. Misra: *Parallel Program Design*. Addison-Wesley, 1988 a literatúre venovanej modálnym a temporálnym logikám

Recenzent: doc. PhDr. Ján Šefránek, CSc.

Vydavateľ: Knižničné a edičné centrum FMFI UK

Grafická úprava: Damas Gruska

Rok vydania: 2008

Miesto vydania: Bratislava

Vydanie: prvé

ISBN 978-80-89186-43-3

Počet strán (číslované): 213

Náklad/internetová adresa: <http://ii.fmph.uniba.sk/~gruska/udpp/udpp.pdf>

Úvod do paralelného programovania

- **Cieľ kurzu:**

naučiť systémový návrh riešenia úloh paralelného programovania pre rôzne typy architektúr a pomocou logického kalkulu naučiť dokázať správnosť týchto riešení

- **Plán kurzu (14 prednášok):**

1.-3. syntax jazyka UNITY, špecifikačná logika, typy architektúr

4. – 10. riešenie konkrétnych úloh paralelného programovania z rôznych oblastí (operačné systémy, fault tolerant systémy, protokoly ...)

11.-14. iné paralelné jazyky, iné špecifikačné logiky

- **Literatúra:**

K. M. Chandy, J. Misra: *Parallel Program Design*. Addison-Wesley 1988

C. Stirling: *Modal and Temporal Properties of Processes*, Springer 2001

Obsah

- Úvod
- UNITY – syntax, sémantika, logika
- Architektúry a jednoduché príklady
- Najkratšia cesta
- Readers–Writers Problem
- Večerajúci filozofi
- Koordinácia schôdzí
- Pijúci filozofi
- Triedenie
- Faulty channels
- Global snapshots
- Detekovanie stabilných vlastností
- Byzantská dohoda
- Temporálne logiky

Úvod

- **História:**

- 50-te roky: sekvenčné programy boli šité na mieru pre daný hardvér (inštrukcie procesora, veľkosť pamäte, spôsob adresovania atď.)
- Cestou na prekonanie tejto nevýhody boli jazyky vyššej úrovne (Fortran, Algol, Pascal, C, C++, Java, ...)
- paralelné programy dnes pripomínajú sekvenčné programy z 50-tych rokov – programátor musí vedieť typ architektúry (synchronná, asynchronná, distribuovaná), počet procesorov atď. Neexistuje „univerzálny“ paralelný programovací jazyk typu C, Java.

- **Riešenie v dvoch krokoch:**

- abstraktné riešenie (nezávislé na architektúre)
- efektívne „zjemnenie“ pre konkrétnu paralelnú architektúru

Základné črty teórie, ktorú budeme používať:

- **Nedeterminizmus** (je to jednoduchšie s ním a postupným zjemnením môže byť odstránený); niektoré systémy sú zo svojej povahy nedeterministické, napr. OS
- **absencia „control flow“**
- **synchrónnosť** a **asynchrónnosť**
- **stavy** a **priradenia** (prechodové systémy)
- **kód programu** nie je prepletený s dôkazom
- **správnosť** (závisí len od programu) a **zložitosť** (závisí od programu a jeho implementácie na konkrétnej architektúre) **sú oddelené**

UNITY

Unbounded **N**ondeterministic **I**terative **T**ransformations

- **Programy:**
  - deklarácie premenných
  - špecifikácia počiatočných hodnôt
  - množina priradení
- **Vykonanie:**
  - začína zo stavu vyhovujúceho vstupnej (počiatočnej) podmienke
  - program sa vykonáva donekonečna
  - v každom kroku sa nedeterministicky vyberie priradovací príkaz a ten sa vykoná
  - každý príkaz sa vyberie nekonečne veľa krát
- **Nešpecifikuje sa:**
  - kedy sa príkaz vykoná
  - kde sa vykoná

UNITY

- Programy sa ďalej alokujú na konkrétne architektúry, kde sa už špecifikuje viac
- Stav sa volá *pevný bod*, ak vykonaním ľubovoľného príkazu program prejde do toho istého stavu
- predikát FP charakterizuje pevný bod
- *stabilný predikát* je taký, ktorý keď raz platí, platí potom už stále
- (**Pozor:** angl. *eventually* znamená určite niekedy/raz iste)
- (FP je stabilný)

Príklad: Určenie termínu schôdzky

- Úloha: určiť najbližší vyhovujúci čas (pre 3 osoby), kedy sa môžu stretnúť
- F má voľný len každý pondelok, tak vždy povie dátum najbližšieho pondelka; f, g, h sú funkcie zodpovedajúce osobám F, G, H („čo povedia“)
- $\text{com}(t) \equiv \{ t = f(t) = g(t) = h(t) \}$ (boolovská funkcia)
- Špecifikácia: dané sú monotónne neklesajúce číselné funkcie f, g, h také, že pre každé t platí:
  - $f(t) \geq t \wedge g(t) \geq t \wedge h(t) \geq t$
  - $f(f(t)) = f(t) \wedge g(g(t)) = g(t) \wedge h(h(t)) = h(t)$
  - existuje z také, že $\text{com}(z)$ platí

- Treba nájsť program, ktorý má nasledujúci stabilný predikát:
  - $r = \min\{ t \mid \text{com}(t) \}$
- Rôzne stratégie:
  - F, G, H sedia za okrúhlym stolom a posielajú si lístočky s najbližším vyhovujúcim časom; keď lístok obehne dookola bez zmeny, tak je to dohodnuté
  - ústredný koordinátor: každý mu pošle svoj návrh, ten naspäť pošle všetkým maximum; opakuje sa to, až koordinátor nedostane naspäť to isté, čo poslal
  - aukcia (kto dá viac), prekrikovanie

UNITY riešenia 1

- Program P1
    assign $r := \min\{ u \mid 0 \leq u \leq z \wedge \text{com}(u) \}$
    end{P1}
- na sekvenčnej architektúre: zložitosť $O(z)$
- keď má z procesorov: $O(\log z)$ krokov
- nevýhoda: zbytočne testuje hodnoty, napríklad u také, že $t < u < f(t)$

UNITY riešenia 2

- Program P2
    initially $r = 0$
    assign $r := f(r) \square r := g(r) \square r := h(r)$
end {P2}

Dôkaz správnosti:

- 1: invariant $(0 \leq r) \wedge \forall u(0 \leq u \leq z \Rightarrow \neg \text{com}(u))$
(z toho vieme, že $r \leq z$)
ukážeme, že na začiatku je true a že vykonanie hociktorého príkazu ho zachováva
- 2: FP $\equiv r = f(r) \wedge r = g(r) \wedge r = h(r)$ t.j. FP $\equiv \text{com}(r)$

Pokračovanie dôkazu

- z 1 a 2 vyplýva, že ak program dosiahne pevný bod, tak tento je najskorším časom stretnutia
- Treba ešte ukázať, že každé vykonanie programu vedie k pevnému bodu
- 3: Ukážeme, že ak $\neg \text{FP} \wedge r = K$ v nejakom bode výpočtu, tak neskôr bude platiť $r > K$
  - z 1 vieme, že r nemôže stúpať cez z , teda raz (angl. *eventually*) určite bude musieť FP platiť
  - z 2 máme $\neg \text{FP} \wedge r = K \equiv K < f(K) \vee K < g(K) \vee K < h(K)$;
  - nech $K < f(K)$; ale raz sa $r := f(r)$ musí vykonať a tak sa r zvýši

UNITY riešenia 3

- Riešenie s „centrálnym koordinátorom“:
- Program P3
  - initially $r = 0$
  - assign $r := \min\{ f(r), g(r), h(r) \}$end{P3}
- *Alokovanie na von Neumannovskom počítači*
- opakovať sekvenciu $r := f(r); r := g(r); r := h(r)$ až kým sa nedosiahne pevný bod, teda príkaz $r := h(g(f(r)))$
- môže byť výhodnejšie častejšie aplikovať f než g, h
  - $r := f(r); r := g(r); r := f(r); r := h(r)$
  - $r := h(f(g(f(r))))$
- P2 možno alokovať na počítač s 3 procesormi, každý pre jednu osobu
- správnosť týchto prístupov aj programu P3 plynie z dôkazu správnosti pre P2

UNITY Program Structure

- Program program_name
    declare declare_section
    always always_section
    initially initially_section
    assign assign_section
end
- **program_name:** string of text
(ak je telo sekcie prázdne, môžeme zodpovedajúce kľúčové slovo vynechať)
- **declare_section:** PASCAL like (int, boolean, array, set...)
- **always_section:** definuje niektoré premenné ako funkcie iných; podmienky, ktoré vždy platia (invarianty)
- **initially_section:** definujú počiatočné hodnoty premenných; neinicializované majú ľubovoľnú hodnotu
- **assign_section:** obsahuje množinu priradovacích príkazov

UNITY Program Structure 2

- Vykonávanie programu začína v stave, keď premenné majú hodnoty priradené v `initially_section`
- V každom kroku jeden príkaz je vykonaný v náhodnom poradí
- Počas nekonečného výpočtu každý príkaz je vykonaný nekonečne veľa krát
- Stav programu sa volá *FIXED POINT*, ak vykonanie ktoréhokoľvek príkazu tento stav nezmení
- Programy nemajú vstupno-výstupné príkazy

UNITY Program Structure 3

- Assignment Statement
  - $x, y, z := 0, 1, 2$
  - $x, y := 0, 1 \parallel z := 2$
  - $\langle \parallel j: 0 \leq j \leq N :: A[j] := B[j] \rangle$ znamená $A[0] := B[0] \parallel \dots \parallel A[N] := B[N]$
  - $x := -1$ if $y < 0 \sim 0$ if $y = 0 \sim 1$ if $y > 0$
- Structure of Assignment Statement (**assign_stat**)
assign_stat $\rightarrow$ **assign_comp** { $\parallel$ **assign_comp** }
- Assignment component (**assign_comp**)
assign_comp $\rightarrow$ **enum_assign** | **quantif_assign**
- premenná sa môže vyskytnúť aj viac ráz na ľavej strane, je však zodpovednosťou programátora, že všetky hodnoty, ktoré sú jej priradené, sú identické
- každá assignment-component je vykonávaná nezávisle a simultánne
- $\parallel$ (dve čiary): súčasné (synchronne) vykonanie
- $\{ \dots \}$: nula alebo viac krát

UNITY Program Structure 4

- Enumerated assignment (**enum_assign**)
enum_assign → **variable_list** := **expr_list**
variable_list → **variable** { , **variable** }
expr_list → **simple_expr_list** | **conditional_expr_list**
simple_expr_list → **expr** { , **expr** }
conditional_expr_list → **simple_expr_list** if **bool_expr**
                                  { ~ **simple_expr_list** if **bool_expr** }
- Expression (**expr**), Boolean expression (**bool_expr**): PASCAL like
- hodnoty všetkých **expr** na pravej strane a indexov na ľavej strane sú vyhodnotené a potom priradené premenným na ľavej strane
- **Conditional_expr**: ak ich je viac true, tak zodpovedajúce **simple_expr_list** musia mať rovnakú hodnotu – musí to byť DETERMINISTICKE
- Príklady:
  - vymenenie obsahu x, y :
 $x, y := y, x$
  - absolútna hodnota y je x :
 $x := y$ if $y \geq 0$ ~ $-y$ if $y \leq 0$
  - $sum, j := sum + A[j], j + 1$ if $j < N$

UNITY Program Structure 5

- Quantified assignment (**quant_assign**)
quant_assign $\rightarrow$ $\langle \ || \ \text{quant\_assign\_stat} \ \rangle$
- Quantification (**quant**)
quant $\rightarrow$ **variable_list**: **bool_expr** ::
- premenné z **variable_list** sa nazývajú *viazané*
- rozsah **quant** je daný zátvorkami $\langle \ \rangle$
- "prípady vyhovujúci **quant**" je množina hodnôt viazaných premenných pre ktoré platí **bool_expr**
- **quant_assign** znamená nula alebo viac **assign_comp** získaných (z **assign_stat**) nahradením viazaných premenných ich „prípady“, „prípadoy“ musí byť konečne veľa
- Príklady
  - $A[0..N], B[0..N]$ of int, treba priradiť $\max(A[j], B[j])$ do $A[j]$ - $\langle \ || \ j: 0 \leq j \leq N :: A[j] := \max(A[j], B[j]) \ \rangle$
  - Priradenie jednotkovej matice do $U[0..N, 0..N]$
    - $\langle \ || \ j, k: 0 \leq j \leq N \wedge 0 \leq k \leq N :: U[j, k] := 0 \text{ if } j \neq k \sim 1 \text{ if } j = k \ \rangle$
    - $\langle \ || \ j, k: 0 \leq j \leq N \wedge 0 \leq k \leq N \wedge j \neq k :: U[j, k] := 0 \ \rangle \ || \ \langle \ || \ j: 0 \leq j \leq N :: U[j, j] := 1 \ \rangle$
    - $\langle \ || \ j: 0 \leq j \leq N :: U[j, j] := 1 \ || \ \langle \ || \ k: 0 \leq k \leq N \wedge j \neq k :: U[j, k] := 0 \ \rangle \ \rangle$

UNITY Program Structure 6: Assign section

`assign_section` → `statement_list`

`statement_list` → `statement` { `□ statement` }

`statement` → `assign_stat` | `quantified_statement_list`

`quantified_statement_list` → `< □ quant statement_list >`

- `□` (obdĺžniček): separátor medzi statements, ich počet musí byť konečný
- *Obmedzenie*: `bool_expr` v `quant` nesmie obsahovať premenné, ktorých hodnota sa môže zmeniť počas behu programu
- Toto obmedzenie zaručuje, že množina statements je pevná – statements sa netvoria počas výpočtu
- Príklady: Priradenie jednotkovej matice do $U[0..N, 0..N]$
  - $(N + 1)^2$ statements:
`< □ j, k: 0 ≤ j ≤ N ∧ 0 ≤ k ≤ N :: U[j, k] := 0 if j ≠ k ~ 1 if j = k >`
  - 2 statements:
`< || j, k: 0 ≤ j ≤ N ∧ 0 ≤ k ≤ N ∧ j ≠ k :: U[j, k] := 0 > Π < || j: 0 ≤ j ≤ N :: U[j, j] := 1 >`
  - $N + 1$ `statement_lists`, každý z nich má 2 statements
`< □ j: 0 ≤ j ≤ N :: U[j, j] := 1 □ < || k: 0 ≤ k ≤ N ∧ j ≠ k :: U[j, k] := 0 >>`

UNITY Program Structure 7: Initially section

- syntax rovnaká ako **assign_section**, namiesto symbolu := sa používa =
- definuje iníciaľne hodnoty premenných
- premenné sa vyskytujú na ľavej strane najviac raz
- existuje usporiadanie rovností také, že každá *premenná* v *kvantifikácii* je buď viazaná alebo sa nachádza na ľavej strane nejakej predchádzajúcej rovnosti
- existuje usporiadanie za quantified equations, že *každá premenná na pravej strane alebo v indexe* sa nachádza na ľavej strane nejakej predchádzajúcej rovnosti
- tieto dve podmienky hovoria, že iníciaľne hodnoty sú dobre definované
- initially_section definuje *inicial condition*; je to najsilnejší predikát, ktorý platí na začiatku
- získa sa nahradením $\square$ a $||$ za $\wedge$ a podmienené výrazy tvaru $x = e_0$ if $b_0 \sim \dots \sim e_n$ if b_n výrazom $(b_0 \Rightarrow (x = e_0)) \wedge \dots \wedge (b_n \Rightarrow (x = e_n))$
- Čo *nie je* ekvivalentné s $((x = e_0) \wedge b_0) \vee \dots \vee ((x = e_n) \wedge b_n)$
  - napr. $y = 2$ if false

UNITY Program Structure 8: Initially section, príklady

- nemožno zameniť $\square$ na $||$, v takom prípade by neexistovalo usporiadanie príkazov také, že N je iniciované pred jeho použitím
  - initially $N = 3 \square \langle || k: 0 \leq k < N :: A[N - k] = k \rangle$
- preloženie počiatočnej podmienky pre

$$\langle \square j, k: 0 \leq j \leq N \wedge 0 \leq k \leq N :: U[j, k] = 0 \text{ if } j \neq k \sim 1 \text{ if } j = k \rangle$$
- vyzerá nasledovne:

$$\langle \wedge j, k : 0 \leq j \leq N \wedge 0 \leq k \leq N :: (j \neq k \Rightarrow U[j, k] = 0) \wedge (j = k \Rightarrow U[j, k] = 1) \rangle$$
- Príklad:
- Program P3


```

declare r: int
initially r = 0
assign  $\langle \square j: 0 \leq j \leq N :: r := j \times f(r) \rangle$ 
end{P3}

```

Sorting 1

- Program sort1

assign

$\langle \exists j: 0 \leq j \leq N ::$

$A[j], A[j + 1] := A[j + 1], A[j] \text{ if } A[j] > A[j + 1] \rangle$

end{sort1}

- Program sort2

assign

$\langle \exists j: 0 \leq j \leq N \wedge \text{even}(j) ::$

$A[j], A[j + 1] := A[j + 1], A[j] \text{ if } A[j] > A[j + 1] \rangle$

$\exists \langle \exists j: 0 \leq j \leq N \wedge \text{odd}(j) ::$

$A[j], A[j + 1] := A[j + 1], A[j] \text{ if } A[j] > A[j + 1] \rangle$

end{sort2}

Sorting 2

- Program sort3

assign

⟨ ∃ k: 0 ≤ k ≤ 1 ::

⟨ ∥ j: 0 ≤ j ≤ N ∧ (k = j mod 2) ::

A[j], A[j + 1] := A[j + 1], A[j] if A[j] > A[j + 1] ⟩⟩

end{sort3}

Binomial Coefficients

- $C(n, k)$ značí „ n nad k “
- $C(n, 0) = C(n, n) = 1$, $C(n, k) = C(n - 1, k - 1) + C(n - 1, k)$
- Program binomial

assign

```
⟨ □  $n: 0 \leq n < N ::$ 
```

```
   $c[n, 0] := 1$ 
```

```
  ||  $c[n, n] := 1$ 
```

```
  □ ⟨ ||  $k: 0 < k < n ::$ 
```

```
     $c[n, k] := c[n-1, k-1] + c[n-1, k] \gg$ 
```

```
end{binomial}
```

- poradie je ľubovoľné: $c[n, k]$ môže byť priradená hodnota, hoci $c[n-1, k-1]$ alebo $c[n-1, k]$ nie je ešte vypočítané
- tu možno hocktoré || nahradiť symbolom □
- pre $n = 0$ je $c[0, 0]$ dvakrát na ľavej strane, ale vždy je mu priradená rovnaká hodnota

UNITY Program Structure 9: Always section

- syntax rovnaká ako v `initially_section`
- premenná na ľavej strane sa nazýva *transparentná*, ak je funkciou netransparentných a nie je na ľavej strane inicializácií alebo priradení
- rovnaké obmedzenia ako v `initially_section`
- Príklad:
  - *ne* – počet zamestnancov
  - *nm, nf* – počet mužov, žien
  - *always ne = nm + nf*
- `always_section` nie je nevyhnutná, ale
  - invarianty
  - transparentné premenné možno chápať ako „makroinštrukcie“
  - efektívna implementácia – vyhodnotenie TV môže byť odložené kým treba alebo kým sa nezmení hodnota premennej ktorú definuje

UNITY Program Structure 10

- Quantified Expression

$\text{expr} \rightarrow \langle \text{op quant expr} \rangle$

$\text{op} \rightarrow \text{min} \mid \text{max} \mid + \mid \times \mid \wedge \mid \vee \mid \equiv \mid \dots$

- ak neexistuje „prípado“, potom expr (naľavo) má hodnotu neutrálneho prvku operátora op

- neutrálne prvky:*

min	max	+	×	∧	∨	≡
<hr/>						
∞	−∞	0	1	true	false	true

- Príklady

1. $\langle \vee j: 0 \leq j \leq N :: b[j] \rangle$

true, ak nejaké $b[j]$ je true

2. $\langle \text{min } j: 0 \leq j \leq N :: A[j] \rangle$

najmenší prvok poľa $A[0..N]$

3. $\langle + j: 0 \leq j \leq N \wedge A[j] < A[k] :: 1 \rangle$

počet prvkov menších ako $A[k]$, ak $A[k]$ je v $A[0..N]$

Programming Logic

- $\{p\}$ s $\{q\}$ ak platí p a s skončí tak bude platiť q
- p : precondition, q : postcondition, s : statement
- predikáty nie sú viazané s nejakými miestami v programe, ako u sekvenčných programov
- logika pre uvažovanie o nekonečných postupnostiach programových stavov
- tvrdenie $\{\text{true}\} t \{p\}$ (pre príkaz t programu F) hovorí, že niekedy raz (*eventually*) p bude platiť
- vlastnosti programov:
  - Safety („nič zlé sa nestane“)
  - Progress („niečo dobré sa stane“)
- **budeme predpokladať, že program má aspoň jeden príkaz**
- viacero výrokov v hypotéze znamená konjukciu
- viacero výrokov v závere znamená disjukciu

Basic Concepts

- (hypotéza / záver)
  - $\{p\} s \{true\}$
  - $\{false\} s \{q\}$
  - $\{p\} s \{false\} / \neg p$
  - $\{p\} s \{q\}, \{p\} s \{q\} / \{p \vee p\} s \{q \vee q\}$
  - $\{p\} s \{q\}, \{p\} s \{q\} / \{p \vee p\} s \{q \vee q\}$
  - $p' \Rightarrow p, \{p\} s \{q\}, q \Rightarrow q' / \{p\} s \{q\}$

Dokazovanie tvrdení o priradovacích príkazoch

- $\{p\} x := E \{q\}$
  1. V q nahradíme za x výraz E (označenie q^x_E)
Príklad: $\{x < 2\} x := x + 3 \{x < 10\}$; $q^x_E = x + 3 < 10$
  2. Ukážeme, že $p \Rightarrow q^x_E$
- ak $E = e_0$ if $b_0 \sim \dots \sim e_n$ if b_n tak výraz q^x_E bude takýto:
 $(b_0 \Rightarrow q^x_{e_0}) \wedge \dots \wedge (b_n \Rightarrow q^x_{e_n}) \wedge ((\neg b_0 \wedge \dots \wedge \neg b_n) \Rightarrow q)$
- môže sa písať aj v tvare
 $\{p \wedge b_0\} x := e_0 \{q\}$
...
 $\{p \wedge b_n\} x := e_n \{q\}$
 $\{p \wedge (\neg b_0 \wedge \dots \wedge \neg b_n) \Rightarrow q\}$
- Poznámka.
  - Znak $\Rightarrow$ budeme používať ako označenie logickej implikácie.
  - Znak $\equiv$ označuje jednak logickú ekvivalenciu, jednak syntaktickú ekvivalenciu. Význam je zrejmý z kontextu.

Kvantifikované tvrdenia

- Majme program F (ktorý obsahuje aspoň jeden príkaz)

Budem uvažovať dva typy tvrdení:

1. $\langle \forall s: s \text{ in } F :: \{p\} s \{q\} \rangle$

2. $\langle \exists s: s \text{ in } F :: \{p\} s \{q\} \rangle$

- Príklad: nech $F \equiv \langle \square j: b(j) :: t(j) \rangle$

pre 1. treba ukázať, že $\{p \wedge b(j)\} t(j) \{q\}$

pre 2. treba ukázať, že existuje j také, že $b(j)$ platí a súčasne $\{p \wedge b(j)\} t(j) \{q\}$

Kvantifikované tvrdenia - príklady

- Príklady ($\forall s$, $\exists s$ znamená pre každý príkaz a existuje príkaz v programe F)
  1. Hodnota x neklesá: univerzálne kvantifikované cez všetky číselné hodnoty k
 $\langle \forall s :: \{x = k\} s \{x \geq k\} \rangle$
  2. Správa ostáva v kanáli až kým nie je prijatá
    - inch = in channel (v kanáli)
    - rcvd = received (prijatá) $\langle \forall s :: \{\text{inch}\} s \{\text{inch} \vee \text{rcvd}\} \rangle$
  3. Ako 2 ale prijaté správy sú odstránené z kanálu
 $\langle \forall s :: \{\text{inch} \wedge \neg \text{rcvd}\} s \{(\text{inch} \wedge \neg \text{rcvd}) \vee (\neg \text{inch} \wedge \text{rcvd})\} \rangle$
  4. Hodnota x je neklesajúca a stúpne
    - $\langle \forall s :: \{x = k\} s \{x \geq k\} \rangle$
    - $\langle \exists s :: \{x = k\} s \{x > k\} \rangle$

Výpočtový model

- množina výpočtových postupností priradená ku každému programu
- nekonečné postupnosti, každá reprezentuje jeden možný beh (výpočet) programu
- $R_j = j$ -ty prvok postupnosti R , $j \geq 0$
- $R_j = (R_j.\text{state}, R_j.\text{label})$
  - state (stav) – hodnota všech premenných
  - label – příkaz vykonaný v j -tom kroku

Výpočtový model

- $R_0.state$ – iníciačný stav (ak nie sú dané iníciačné hodnoty pre všetky premenné, nemusia byť rovnaké pre rôzne R)
- $R_{j+1}.state$ je jednoznačne určený $R_j.state$ a $R_j.label$ -om, teda $R_0.state$ a $\{ R_k.label \mid 0 \leq k < j \}$ určujú $R_j.state$
- Spravodlivý výber príkazov: $\forall R \forall s, R_j.label = s$ pre nekonečne veľa j
- $p[R_j] = p$ platí v stave $R_j.state$
- $\{p\}$ s $\{q\}$ znamená
$$\forall R \forall j: (p[R_j] \wedge R_j.label = s) \Rightarrow q[R_{j+1}]$$

Základné pojmy

- unless (a špeciálne prípady stable a invariant)
- ensures
- leads-to (označenie $\rightarrow$)

- **Safety:** p unless q , p is stable, p is invariant
- **Progress:** p ensures q , $p \sqsubseteq q$

- používame univerzálnu kvantifikáciu; $x = k$ unless $x > k$ znamená $\langle \forall k :: x = k \text{ unless } x > k \rangle$

Unless

- (daný je program F)
- $p \text{ unless } q \equiv \langle \forall s: s \text{ in } F :: \{p \wedge \neg q\} S \{p \vee q\} \rangle$
- ak p je true a q nie je true v nasledujúcom kroku, p ostáva true alebo q sa stane true
- ak v nejakom mieste výpočtu F platí p , tak
  - q nebude nikdy platiť a p bude stále platiť
  - q bude určite raz (*eventually*) platiť a p platí aspoň pokiaľ q začne platiť
- $(p \wedge \neg q)[R_j] \Rightarrow (p \vee q)[R_{j+!}]$
- Z " p unless q " možno odvodiť: $p[R_j] \Rightarrow$
  - $\langle \forall k: k \geq j :: (p \wedge \neg q)[R_k] \rangle \vee$ ($p \wedge \neg q$ platí vždy)
  - $[\langle \exists m: m \geq j :: q[R_m] \rangle \wedge$ (nakoniec platí)
  - $\langle \forall k: j \leq k < m :: (p \wedge \neg q)[R_k] \rangle]$ (dovtedy platí $p \wedge \neg q$)

Unless

- Príklady:

1. x neklesne

- $x = k$ unless $x > k$
- $x \geq k$ unless $x > k$
- $x \geq k$ unless false

2. Správa je v kanáli až kým nie je prijatá a potom je odstránená z kanálu

- $\text{inch} \wedge \neg \text{rcvd}$ unless $\neg \text{inch} \wedge \text{rcvd}$

Špeciálne prípady unless (stable, invariant)

- p is stable $\equiv p$ unless false
- q is invariant $\equiv$ (initial condition $\Rightarrow q$) $\wedge q$ is stable
- ak p is stable, tak ak sa raz stane true, potom ostane vždy true (t.j. $\{p\}$ s $\{p\}$ pre $\forall s$)
- invariant je vždy true

- **Pozorovanie:** Ak I, J sú stable (pre program F), potom aj $I \wedge J, I \vee J$ sú stable. Podobne pre invarianty.
- **Označenie:** constant p : ak p aj $\neg p$ sú stable

Špeciálne prípady unless (stable, invariant)

- **Substitučná axióma:** Ak $x = y$ je invariant programu F , tak môžeme x zameniť za y vo všetkých vlastnostiach programu F .
- Ak I je invariant, je zameniteľný s true a vice versa.
- **Dôsledok:** p unless q , $\neg q$ is invariant $\Rightarrow p$ is stable.
- *Dôkaz:*

$\neg q \equiv \text{true}$	<i>/* substitučná axióma */</i>
p unless q	<i>/* predpoklad */</i>
p unless false	<i>/* z predchádzajúcich */</i>
p is stable	<i>/* z definície */</i>
- Ak I je invariant, tak p môže byť zameniteľné s $I \wedge p$ alebo $\neg I \vee p$ a podobne.
- Dokázať, že p je stabilné: stačí ukázať, že $I \wedge p$ je stabilné, čo môže byť ľahšie, ako pre samotné p .

Ensures

- (daný je program F)
- p ensures $q \equiv p$ unless $q \wedge \langle \exists s: s \text{ in } F :: \{p \wedge \neg q\} S \{q\} \rangle$
- Ak p je true v nejakom bode výpočtu, p ostane true, pokiaľ q je false (p unless q) a určite raz (*eventually*) sa stane q true („raz naň dôjde“) po vykonaní nejakého príkazu s
- Z „ p ensures q “ možno odvodiť:
     $p[R_j] \Rightarrow$
     $\langle \exists m: m \geq j :: q[R_m] \rangle \wedge$ (niekedy platí)
     $\langle \forall k: j \leq k < m :: (p \wedge \neg q)[R_k] \rangle$ (dovtedy platí $p \wedge \neg q$)

Ensures - príklady

1. x je neklesajúca a raz stúpne

- $x = k$ ensures $x > k$, teda
- $\langle \forall k :: x = k \text{ unless } x > k \rangle$,
- $\langle \forall k :: \langle \exists s :: \{x = k\} \text{ s } \{x > k\} \rangle \rangle$

2. Program P: $x := 0$ if $x < 0$ $\square$ $x := 0$ if $x > 0$

- " $x \neq 0$ ensures $x = 0$ " nie je vlastnosť tohto programu, lebo neexistuje s také, že $\{x \neq 0\} \text{ s } \{x = 0\}$, pretože ak je to bol prvý príkaz (teda $x := 0$ if $x < 0$), potom
$$\{x \neq 0\} x := 0 \text{ if } x < 0 \{x = 0\}$$
$$\{x \neq 0 \wedge x < 0\} x := 0 \{x = 0\}$$
- priradenie $x := 0$ sa ale pre $x > 0$ „nevykoná“ a tak výstupná podmienka $x = 0$ nebude platiť
- rovnako nemôže vyhovovať ani druhé priradenie

Leads-to

- program F má vlastnosť „ p leads-to q “ ($p \rightarrow q$) ak táto vlastnosť môže byť odvodená konečným počtom aplikácií nasledujúcich odvodzovacích pravidiel (tvar hypotéza / záver):
  1. p ensures q / $p \rightarrow q$
  2. $p \rightarrow q, q \rightarrow r$ / $p \rightarrow r$ /* tranzitivita */
  3. $\langle \forall m: m \in W :: p(m) \rightarrow q \rangle$ /
 $\langle \exists m: m \in W :: p(m) \rangle \rightarrow q$
pre nejakú množinu W /* disjunkcia */
- Ak p sa stane true, tak q je alebo bude true.
- Nemožno však tvrdiť, že p ostane true, až kým q nie je true.
- Z „ p leads-to q “ možno odvodiť:
 $p[R_j] \Rightarrow \langle \exists m: m \geq j :: q[R_m] \rangle$ /* q niekedy platí */

Leads-to príklady

1. Z pravidla disjunkcie dostaneme, že platí nasledovné: $p_1 \rightarrow q, p_2 \rightarrow q / p_1 \vee p_2 \rightarrow q$.
Totiž $\langle \forall m: m \in \{1, 2\} :: p(m) \rightarrow q \rangle / \langle \exists m: m \in \{1, 2\} :: p(m) \rightarrow q \rangle$.
2. Pre Program P z príkladov pre ensures dokážeme, že
"x ≠ 0 → x = 0".

$x \neq 0$ ensures $x \geq 0$	/* z programu */
$x \neq 0 \rightarrow x \geq 0$	/* z predchádzajúceho */
$x \geq 0$ ensures $x = 0$	/* z programu */
$x \geq 0 \rightarrow x = 0$	/* z predchádzajúceho */
$x \neq 0 \rightarrow x = 0$	/* z tranzitivity */

Pevný bod

- je to stav programu, ktorý sa ďalším vykonávaním programu už nemení
- definujme predikát FP pre program G:
  - $FP \equiv \langle \forall s: s \text{ in } G \wedge s \text{ is } x := E :: x = E \rangle$
  - $FP[R_j] \equiv \langle \forall k: k \geq j :: R_k.\text{state} = R_j.\text{state} \rangle$
- Príklady
  1. $k := k + 1$
 $FP \equiv k = k + 1 \equiv \text{false}$
  2. $k := k + 1$ if $k < N$
 $FP \equiv [k < N \Rightarrow k = k + 1] \equiv k \geq N$
  3. $\langle \exists j: 0 \leq j < N :: m = \max(m, A[j]) \rangle$,
 $FP \equiv \langle \wedge j: 0 \leq j < N :: m = \max(m, A[j]) \rangle \equiv$
 $\langle \wedge j: 0 \leq j < N :: m \geq A[j] \rangle \equiv$
 $m \geq \langle \max j: 0 \leq j < N :: A[j] \rangle$

Vlastnosti unless 1

- Reflexívnosť a antireflexívnosť:

$$p \text{ unless } p$$

$$p \text{ unless } \neg p$$

Dôkaz: $\{\text{false}\} s \{p\}$, $\{p\} s \{\text{true}\}$ pre $\forall s$

- Zoslabenie:

$$p \text{ unless } q, q \Rightarrow r / p \text{ unless } r$$

Dôkaz:

$\{p \wedge \neg q\} s \{p \vee q\}$. Z $q \Rightarrow r$, $\neg r \Rightarrow \neg q$ a teda

$$p \wedge \neg r \Rightarrow p \wedge \neg q$$

$p \vee q \Rightarrow p \vee r$ a teda

$\{p \wedge \neg r\} S \{p \vee r\}$, t.j. „ p unless r “.

Vlastnosti unless 2

- Disjunkcia

$$p \text{ unless } q, p' \text{ unless } q' / \\ / (p \vee p') \text{ unless } (\neg p \wedge q') \vee (\neg p' \wedge q) \vee (q \wedge q')$$

- Konjunkcia

$$p \text{ unless } q, p' \text{ unless } q' / \\ / (p \wedge p') \text{ unless } (p \wedge q') \vee (p' \wedge q) \vee (q \wedge q')$$

Dôkaz: $\wedge$ a $\vee$ môžu byť aplikované na post- a pre-conditions, teda

$$\{(p \wedge \neg q) \wedge (p' \wedge \neg q')\} s \{(p \vee q) \wedge (p' \vee q')\},$$

potom použiť pravidlo

$$p' \Rightarrow p, q \Rightarrow q', \{p\} S \{q\} / \{p'\} S \{q'\}$$

Vlastnosti unless 3

- Jednoduchá disjunkcia

$$p \text{ unless } q, p' \text{ unless } q' / p \vee p' \text{ unless } q \vee q'$$

- Jednoduchá konjunkcia

$$p \text{ unless } q, p' \text{ unless } q' / p \wedge p' \text{ unless } q \vee q'$$

Dôkaz: z predošlých viet a zoslabenia

- "Tranzitivita"

$$p \text{ unless } q, q \text{ unless } r / p \vee q \text{ unless } r$$

Dôkaz: disjunkcia a zoslabenie

Vlastnosti unless 4

- Dôsledok 1.

$$p \Rightarrow q / p \text{ unless } q$$

Dôkaz: zoslabením. Podľa reflexívnosti p unless p , z predpokladu $p \Rightarrow q$ dostaneme p unless q

- Dôsledok 2.

$$\neg p \Rightarrow q / p \text{ unless } q$$

Dôkaz: zoslabením. Podľa antireflexívnosti p unless $\neg p$, z predpokladu $\neg p \Rightarrow q$ dostaneme p unless q

Vlastnosti unless 5

- Dôsledok 3.

$$[p \text{ unless } q \vee r] \equiv [p \wedge \neg q \text{ unless } q \vee r]$$

Dôkaz:

Predpokladajme „ p unless $q \vee r$ “.

- antireflexivita: $\neg q$ unless q
- jednoduchá konjunkcia: $p \wedge \neg q$ unless $q \vee r$

Predpokladajme „ $p \wedge \neg q$ unless $q \vee r$ “

- z dôsledku 1: $p \wedge q$ unless q
- jednoduchá disjunkcia: p unless $q \vee r$

Vlastnosti unless 6

- Dôsledok 4.

$$p \vee q \text{ unless } r / p \text{ unless } q \vee r$$

Dôkaz:

$$p \vee q \text{ unless } r \quad /* \text{ predpoklad } */$$

$$\neg q \text{ unless } q \quad /* \text{ antireflexívnosť } */$$

$$p \wedge \neg q \text{ unless } q \vee r \quad /* \text{ jednoduchá konjunkcia } */$$

$$p \text{ unless } q \vee r \quad /* \text{ z dôsledku 3. } */$$

- Dôsledok 5.

$$\langle \forall j :: p_j \text{ unless } p_j \wedge q_j \rangle / \langle \forall j :: p_j \rangle \text{ unless } \langle \forall j :: p_j \rangle \wedge \langle \exists j :: q_j \rangle$$

Dôkaz: indukciou, IP (N = 2) použitím konjunkcie

Vlastnosti ensures 1

- Reflexívnosť:

$$p \text{ ensures } p$$

Dôkaz: p unless p a $\forall s$ platí $\{p \wedge \neg p\}$ s $\{p\}$. Keďže každý program obsahuje aspoň jeden príkaz, tvrdenie je dokázané.

- Zoslabenie:

$$p \text{ ensures } q, q \Rightarrow r / p \text{ ensures } r$$

Dôkaz:

- zoslabenie pre unless platí, stačí teda ukázať, že ak $\exists s$ také, že $\{p \wedge \neg q\}$ s $\{q\}$, potom $\{p \wedge \neg r\}$ s $\{r\}$
- Vyplýva to z $q \Rightarrow r, \neg r \Rightarrow \neg q$ a teda
$$p \wedge \neg r \Rightarrow p \wedge \neg q$$

Vlastnosti ensures 2

- Nemožnosť:

$$p \text{ ensures false} / \neg p$$

Dôkaz: z "p ensures false" vieme, že $\exists s \{p\} s \{\text{false}\}$
teda $p \equiv \text{false}$

- Konjunkcia

$$p \text{ ensures } q, p' \text{ ensures } q' / \\ / (p \wedge p') \text{ ensures } (p \wedge q') \vee (p' \wedge q) \vee (q \wedge q')$$

Dôkaz: podobný ako pre unless

- Disjunkcia

$$p \text{ ensures } q / p \vee r \text{ ensures } q \vee r$$

Dôkaz: z definície

Vlastnosti ensures 3

- Dôsledok 1.

$$p \Rightarrow q / p \text{ ensures } q$$

Dôkaz: p unless q a zoslabenie

- Dôsledok 2.

$$p \vee q \text{ ensures } r / p \text{ ensures } q \vee r$$

Dôkaz:

$$p \vee q \text{ unless } r \quad /* \text{ z predpokladu } */$$

$$p \text{ unless } q \vee r \quad /* \text{ dôsledok 4 pre unless } */$$

$$p \vee q \text{ ensures } r \quad /* \text{ predpoklad } */$$

$$p \text{ ensures } q \vee r \quad /* \text{ konjunkcia a zoslabenie } */$$

Vlastnosti ensures 4

- Dôsledok 3.

$p \text{ unless } q \vee r / p \wedge \neg q \text{ unless } q \vee r$

Dôkaz:

$p \text{ ensures } q \vee r$ /* predpoklad */

$(p \wedge q) \vee (p \wedge \neg q) \text{ ensures } q \vee r$ /* rozpísaný predpoklad */

$p \wedge \neg q \text{ ensures } (p \wedge q) \vee (q \vee r)$ /* z dôsledku 2 */

$p \wedge \neg q \text{ ensures } q \vee r$ /* z predchádzajúceho zoslabením */

Vlastnosti leads-to 1

- Technika dôkazov: indukcia vzhľadom na počet odvodení (dĺžka dôkazu) = *štruktúrálna indukcia*

- Nemožnosť:

$$p \rightarrow \text{false} / \neg p$$

Dôkaz. *Základný prípad:*

- predpokladajme p ensures false
- z nemožnosti pre ensures máme $\neg p$

Indukčný krok: nech tvrdenie platí pre odvodenie dĺžky n .
Uvažujme dva prípady podľa spôsobu odvodenia $p \rightarrow \text{false}$

1. *prípad* ($p \rightarrow r, r \rightarrow \text{false} / p \rightarrow \text{false}$):

z $r \rightarrow \text{false}$ vyplýva $\neg r$ (podľa indukčného predpokladu, keďže toto odvodenie je kratšie)

Vlastnosti leads-to 2

Kedže $\neg r$ z $p \rightarrow r$ dostaneme $p \rightarrow \text{false}$,

A keďže odvodenie $p \rightarrow r$ je kratšie ako n opäť podľa indukčného predpokladu dostaneme $\neg p$

2. Prípád ($\langle \forall m: m \in W :: p'(m) \rightarrow q \rangle$,
 $p = \langle \forall m: m \in W :: p'(m) \rangle$)

$\langle \forall m: m \in W :: [p'(m) \rightarrow \text{false}] / \neg p'(m) \rangle$

$\neg q$ /* predpoklad */

$\langle \forall m: m \in W :: \neg p'(m) \rangle$ /* indukčný predpoklad */

$\neg \langle \exists m: m \in W :: p'(m) \rangle$ /* z predošlého */

$\neg p$ /* z definície p */

Vlastnosti leads-to 3

- Implikačná teoréma:

$$p \Rightarrow q / p \rightarrow q$$

Dôkaz:

$$p \Rightarrow q \quad /* \text{ predpoklad } */,$$

$$p \text{ ensures } q \quad /* \text{ z predpokladu } */$$

$$p \rightarrow q \quad /* \text{ z definície leads-to } */$$

- Disjunkčná veta (všeobecná): pre ľubovoľnú množinu W platí

$$\langle \forall m: m \in W :: p(m) \rightarrow q(m) \rangle /$$

$$/ \langle \exists m: m \in W :: p(m) \rangle \rightarrow \langle \exists m: m \in W :: q(m) \rangle$$

Dôkaz: z predikátového počtu a implikačnou vetou

$$\langle \forall m: m \in W :: q(m) \rangle \Rightarrow \langle \exists n: n \in W :: q(n) \rangle$$

$$\langle \forall m: m \in W :: q(m) \rightarrow \langle \exists n: n \in W :: q(n) \rangle \rangle$$

$$\langle \forall m: m \in W :: p(m) \rightarrow q(m) \rangle \quad /* \text{ predpoklad } */$$

$$/* \text{ z tranzitivity predchádzajúcich: } */$$

$$\langle \forall m: m \in W :: p(m) \rightarrow \langle \exists n: n \in W :: q(n) \rangle \rangle$$

$$/* \text{ napokon z disjunkcie: } */$$

$$\langle \exists m: m \in W :: p(m) \rangle \rightarrow \langle \exists m: m \in W :: q(m) \rangle$$

Vlastnosti leads-to 4

- Cancellation

$$p \rightarrow q \vee b, b \rightarrow r / p \rightarrow q \vee r$$

Dôkaz:

$$b \rightarrow r \quad /* \text{ predpoklad } */$$

$$q \rightarrow q \quad /* \text{ triviálne } */$$

$$q \vee b \rightarrow q \vee r \quad /* \text{ disjunkcia predchádzajúcich dvoch} */$$

$$p \rightarrow q \vee r \quad /* \text{ z predpokladu } p \rightarrow q \vee b \text{ a predchádzajúceho} */$$

Vlastnosti leads-to 5

- Progress-Safety-Progress (PSP) veta:

$$p \rightarrow q, r \text{ unless } b / p \wedge r \rightarrow (q \wedge r) \vee b$$

Dôkaz. *Základný prípad:*

- p ensures q, r unless b
- treba ukázať, že $p \wedge r \rightarrow (q \wedge r) \vee b$
- z konjunkcie pre ensures a zoslabenia pravej strany

– *Indukčný krok (tranzitivita):*

- $p \rightarrow q', q' \rightarrow q, r$ unless b
- $p \wedge r \rightarrow (q' \wedge r) \vee b$ /* (a) */
- $p \wedge q' \rightarrow (q \wedge r) \vee b$ /* (b) */

Vlastnosti leads-to 6

cancellation na (a) a (b)

– (disjunkcia):

- $\langle \forall m: m \in W :: p'(m) \rightarrow q \rangle$
- $p = \langle \forall m: m \in W :: p'(m) \rangle$
- r unless b
- $\langle \forall m: m \in W :: p'(m) \wedge r \rightarrow (q \wedge r) \vee b \rangle$ /* (c) */

– z disjunkcie na (c):

- $\langle \exists m: m \in W :: p'(m) \wedge r \rangle \rightarrow (q \wedge r) \vee b$
- $\langle \exists m: m \in W :: p'(m) \rangle \wedge r \rightarrow (q \wedge r) \vee b$
- $p \wedge r \rightarrow (q \wedge r) \vee b$ /* z definície p a predošlého */

Theorems about leads-to 4

- Completion veta:

pre množinu predikátov $p_j, q_j, 0 \leq j < N$:

$$\langle \forall j :: p_j \rightarrow q_j \vee b \rangle, \langle \forall j :: q_j \text{ unless } b \rangle /$$

$$/ \langle \wedge j :: p_j \rangle \rightarrow \langle \wedge j :: q_j \rangle \vee b$$

- Dôsledok 1 (konečná disjunkcia).

$$p \rightarrow q, p' \rightarrow q' / p \vee p' \rightarrow q \vee q'$$

Dôkaz: špeciálny prípad všeobecnej disjunkcie

- Dôsledok 2.

$$p \wedge b \rightarrow q, p \wedge \neg b \rightarrow q / p \rightarrow q$$

Dôkaz: vyplýva z dôsledku 1

- Dôsledok 3.

$$p \rightarrow q, r \text{ is stable} / p \wedge r \rightarrow q \wedge r$$

Dôkaz: z PSP theorem

Indukčný princíp pre leads-to

- W – dobre založená (well founded) množina je taká, že má reláciu usporiadania $\angle$ takú, že každá podmnožina má najmenší prvok
- metrika $M: States \rightarrow W$
  - $States$: stavy programu
  - $M(S)$ nahradíme iba M , ak S je jasné z kontextu
- $\langle \forall m: m \in W :: p \wedge M = m \rightarrow (p \wedge M \angle m) \vee q \rangle / p \rightarrow q$
- Z každého stavu kde platí p program dosiahne stav, v ktorom platí q alebo dosiahne stav, v ktorom p platí a hodnota M je nižšia.
- Keďže hodnota M nemôže klesať donekonečna, určite raz musí platiť q (*q holds eventually*).

Veta o FP

- Veta: Pre každý predikát p platí: $FP \wedge p$ is stable.

Dôkaz: Ak FP platí, tak ďalším vykonávaním programu sa nemení jeho stav. Ak $FP \wedge p$, tak aj naďalej $FP \wedge p$, čiže $FP \wedge p$ is stable.

- Dôsledok: $p \rightarrow q / FP \Rightarrow (p \Rightarrow q)$

Dôkaz:

$FP \wedge \neg q$ is stable   /* teoréma o FP */

(t.j. $FP \wedge \neg q$ unless false)

$p \rightarrow q$ /* predpoklad */

$p \wedge FP \wedge \neg q \rightarrow [q \wedge (FP \wedge \neg q)] \vee \text{false}$ /* PSP teoréma */

$[q \wedge (FP \wedge \neg q)] \vee \text{false} = \text{false}$ /* triviálne */

$p \wedge FP \wedge \neg q \rightarrow \text{false}$ /* z predchádzajúcich dvoch */

$\neg(p \wedge FP \wedge \neg q)$ /* nemožnosť leads-to */

$FP \Rightarrow (p \Rightarrow q)$

Architektúry a zobrazenia

Návrh programu má dve časti:

- UNITY program a dôkaz jeho správnosti
(v tejto fáze nemožno hovoriť o zložitosti)

- popis architektúr, implementovanie programu pre
túto architektúru
(potom už možno riešiť aj otázky zložitosti)

Asynchrónne-Shared-Memory architektúry

- ASM:
  - pevne daná množina procesorov a pamäti
  - s každou pamäťou je asociovaná množina procesov, ktoré z nej môžu čítať a množina procesov, ktoré do nej môžu zapisovať
- Zobrazenie:
  - priradí každý príkaz nejakému procesu
  - priradí (alokuje) každú premennú pamäti
  - špecifikuje "control flow" pre každý proces (postupnosť udávajúca ako sú príkazy v danom procesore vykonávané)
- Celé to musí spĺňať:
  - všetky premenné na ľavej strane každého príkazu alokovaného k procesoru sú v pamätiach, do ktorých môže tento zapisovať (okrem indexov polí) a každá premenná na pravej strane (a všetky indexy na ľavej strane) sú v pamätiach, ktoré môžu čítať
  - control flow musí byť taký, že každý príkaz alokovaný ku procesoru je vykonaný nekonečne veľa krát

Distribučovaná architektúra

- Pozostáva z:
  - pevná množina procesorov a kanálov
  - lokálna pamäť pre každý procesor
- kanály:
  - error-free
  - prenášajú správy v rovnakom poradí ako boli poslané
  - pre každý kanál je 1 procesor, ktorý do neho posiela a 1 procesor, ktorý z neho prijíma
  - každý kanál má svoj buffer
  - procesor môže niečo poslať, ak buffer nie je plný a prijať, ak nie je prázdny
- Zobrazenie programov je rovnaké ako ASM

Distribučovaná architektúra

- premenné: sú alokované buď do (lokálnych) pamätí alebo ku kanálom
- Musí to spĺňať:
  - najviac 1 premenná je alokovaná ku kanálu a jej typ je postupnosť
  - ak nie je plná, potom zapisovateľ pridá správu do postupnosti na koniec
  - ak nie je prázdna, čitateľ odoberie prvý člen postupnosti

Synchrónne architektúry

Zobrazenia na Synchrónne architektúry

- podobne ako ASM
- navyac procesory majú spoločné hodiny; v každom kroku každý procesor vykoná inštrukciu
  - viacero procesorov môže zapisovať do pamäte naraz, ak píšú to isté
  - viacerí môžu čítať
  - nemožno naraz čítať aj písať
- Príklad: $x := x + 1 \parallel y := x + 2$
  - 1. krok: každý procesor načíta x
  - 2. krok: jeden vypočíta $x + 1$, druhý $x + 2$
  - 3. krok: prvý zapíše x , druhý zapíše y

Synchrónne architektúry

- Existuje viacero možných zobrazení, my sa obmedzíme na nasledujúce:
  - presne jeden statement sa vykonáva v čase (bez ohľadu na počet procesorov)
- Príklad: $x := x + 1 \parallel y := x + 2$ sa môže vykonať na 3 procesoroch takto:
  - A vypočíta $x + 1$
  - B vypočíta $x + 2$
  - C odpočíva

Synchrónne architektúry

- Musí to spĺňať:
  - popis aké operácie v každom príkaze majú byť vykonané procesormi
  - alokácia premenných
  - špecifikácia jedného "control flow" pre všetky procesory
  - konzistencia alokácií premenných (tak ako predtým)
- Príklad:
  - nech *op* je asociatívna operácia
  - majme statement $s \equiv \langle op\ j: 1 \leq j \leq N :: x[j] \rangle$
  - *s* môže byť vykonané v čase $O(\log N)$ na *N* procesoroch
  - *s* môže byť vykonané v čase $O(N/K + \log(K))$ na *K* procesoroch (rozdeli sa do *K* skupín po *N/K* prvkov a tam sekvenčne)

Výpočet maxima 1

Úloha: určit $m = \langle \max j: 0 \leq j < N :: A[j] \rangle$ pre dané pole $A[0..N - 1]$

Sekvenčná architektúra (SA):

- invariant $m \leq \langle \max j: 0 \leq j < N :: A[j] \rangle$
- FP $\equiv m \geq \langle \max j: 0 \leq j < N :: A[j] \rangle$
- FP možno písať aj takto:
FP $\equiv \langle \wedge j: 0 \leq j < N :: m \geq A[j] \rangle$
FP $\equiv \langle \wedge j: 0 \leq j < N :: m = \max(m, A[j]) \rangle$

Program Maximum1

initially $m = -\infty$

assign $\langle \Box j: 0 \leq j < N :: m := \max(m, A[j]) \rangle$

end {Maximum1}

Výpočet maxima 2

každé z priradení sa môže *napríklad* vykonať viac rás po sebe, čo nie je efektívne; dve stratégie, ako sa takejto neefektívnosti vyhnúť:

1. možnosť:

initially $j = 0$

$m, j := \max(m, A[j]), j + 1$ if $j < N$

2. možnosť:

initially $\langle \mid j: 0 \leq j < N :: e[j] = \text{true} \rangle$

$m, e[j] := \max(m, A[j]), \text{false}$ if $e[j]$

Výpočet maxima 3

Paralelná architektúra (PA):

- prvky A dáme ako listy binárneho stromu
- každý vnútorný vrchol má hodnotu maxima jeho synov
- koreň má maximum
- strom máme v poli $X[1..(2N-1)]$
- j -ty vrchol má synov $2j$ a $2j+1$
- initially $X[N..(2N-1)] = A[0..N-1]$
- Program Maximum2
declare X : array $[1..(2N-1)]$ of integer
always
     $\langle \mid j: 0 \leq j < N:: X[N+j] = A[j] \rangle$
     $\square \langle \square j: 1 \leq j < N:: X[j] = \max(X[2j], X[2j+1]) \rangle$
end {Maximum2}
- ľahko vidno, že $X[1] = \langle \max j: 0 \leq j < N:: A[j] \rangle$

Výpočet maxima 4

- ideme ušetriť pamäť: nech $N = 2M$

Program Maximum3

```
    assign ⟨ ||j: 0 ≤ j < N:: A[j] = max(A[2j], A[2j+1])⟩  
end {Maximum3}
```

- $A[0]$ = maximum, v čase $O(\log N)$
- použijeme pomocnú premennú t
  - na začiatku $t = N$
  - v každom kroku jej hodnota bude $t := \lceil t/2 \rceil$
- nech $A^0[j]$ sú počiatočné hodnoty v $A[j]$
- invariant:
     $\langle \max j: 0 \leq j < t:: A[j] \rangle = \langle \max j: 0 \leq j < N:: A^0[j] \rangle$
- raz určite $t = 1$ a potom $A[0] = \langle \max j: 0 \leq j < N:: A^0[j] \rangle$

Najkratšia cesta 1

- orientovaný graf: dvojica $G = (V, E)$, kde $E \subseteq V \times V$
- hrana z vrcholu i do j : dvojica $(i, j) \in E$
- cesta: postupnosť na seba nadväzujúcich hrán
- cyklus: cesta z vrcholu i do i
- váhovany graf: graf, v ktorom každá cesta má celočíselnú váhu (tiež ohodnotený graf)
- dĺžka cesty: suma váh všetkých hrán na ceste
- váhová matica: (váhovaného grafu s N vrcholmi) je matica W typu $N \times N$, v ktorej $W[i, j] =$
  - váha hrany (i, j) , ak $(i, j) \in E$
  - 0, ak $i = j$
  - ∞ , ak $i \neq j \wedge (i, j) \notin E$
- prázdna cesta: z vrcholu i do j vždy existuje; jej dĺžka:
 ∞

Najkratšia cesta 2

Problém najkratších ciest:

- daný je váhovaný graf G a jeho váhová matica
- G neobsahuje cykly s negatívnou dĺžkou
- vypočítať maticu D typu $N \times N$, v ktorej $D[i, j]$ je dĺžka najkratšej cesty z vrcholu i do j
- hodnotu $D[i, j]$ budeme nazývať *vzdialenosť* i, j
- ak neexistuje cesta z vrcholu i do j , tak $D[i, j] = \infty$

Najkratšia cesta 3

- Špecifikácia: program má počítať maticu d tak, že
invariant FP $\Rightarrow (d = D)$
true $\rightarrow$ FP
- Stratégia neformálne:
  - nech $d[i, j]$ je dĺžka *nejakej* cesty z vrcholu i do j
  - ak nájdeme cestu kratšej dĺžky l (čiže $l < d[i, j]$), tak potom $d[i, j] := l$
  - konkrétne ak $\exists k$ také, že $d[i, k] + d[k, j] < d[i, j]$, tak cesta cez vrchol k je kratšia
  - $d[i, j] := \min \{ d[i, j], d[i, k] + d[k, j] \mid 0 \leq k < N \}$
  - nešpecifikujeme
    - ako vyberáme i, j, k
    - kedy sa operácie vykonávajú
    - ktoré procesory ich vykonávajú

Najkratšia cesta 4

- Stratégia, formálny popis:

- na začiatku $d[i, j] := W[i, j]$

- $d[i, j]$ sa v priebehu výpočtu nebude zvyšovať, teda nemôže prekročiť $W[i, j]$

- invariant:

$d[i, j]$ je dĺžka nejakej cesty z vrcholu i do $j \wedge d[i, j] \leq W[i, j]$ (1)

FP $\equiv \langle \wedge i, j, k :: d[i, j] := \min(d[i, j], d[i, k] + d[k, j]) \rangle$ (2)

Najkratšia cesta 5

Aby sme zabezpečili, že vždy dosiahneme FP, ukážeme, že ak nejaký stav nie je FP, tak aspoň jedno $d[i, j]$ klesne. Metrika, ktorú použijeme, je nasledovná: suma $\sum d[i, j]$. Keďže však niektoré hodnoty môžu byť ∞ , použijeme dvojice (num, sum) v lexikografickom usporiadaní, kde

- num = počet (i, j) tak, že $d[i, j] = \infty$
- $sum = \langle +i, j: d[i, j] \text{ je konečné} :: d[i, j] \rangle$

metrika je ohraničená zdola, keďže nemáme cykly so zápornou dĺžkou žiadna váha nie je $-\infty$

Progress condition: metrika klesá, ak stav nie je FP:

$$\neg \text{FP} \wedge (num, sum) = (m, n) \rightarrow (num, sum) < (m, n) \quad (3)$$

Najkratšia cesta 6

- Dôkaz správnosti stratégie:
  - metrika je ohraničená zdola a klesá, ak stav nie je FP
 $\Rightarrow$ FP sa nakoniec dosiahne
  - v každom FP invariant platí, stačí teda ukázať, že matica, ktorá spĺňa (1) a (2) je riešením problému
  - nemáme cykly zápornej dĺžky $\Rightarrow \forall i, j \exists$ najkratšia cesta s najviac $N-1$ hranami
  - uvažujeme $\forall(x, y)$ také, že najkratšia cesta z x do y má najviac m hrán. Indukciou podľa m dokážeme, že vzdialenosť x, y je $d[x, y]$:
    1. $m = 1$: triviálne $d[x, y] = W[x, y]$
    2. nech tvrdenie platí pre m a nech najkratšia cesta z x do y má $m+1$ hrán. Predposledný vrchol tejto cesty nech je z , potom
      - cesta x, z : m hrán
      - cesta z, y : 1 hrana
- podľa indukčného predpokladu
  - $d[x, y] \leq d[x, z] + d[z, y]$

Najkratšia cesta 7

Formálny popis programu:

Program P1

```
initially  $\langle \mid i, j :: d[i, j] = W[i, j] \rangle$   
assign  $\langle \mid i, j, k :: d[i, j] := \min(d[i, j], d[i, k] + d[k, j]) \rangle$   
end{P1}
```

program má N^3 priradení

Najkratšia cesta - sekvenčná architektúra

- najjednoduchšie na sekvenčnej architektúre: vykonať N^3 priradení cez 3 cykly (i, j, k) , kde i, j beží rýchlejšie ako k
- každý príkaz sa vykoná práve raz
- uvažujme cesty z i do j , v ktorých indexy vrcholov, čo sa na týchto cestách nachádzajú, sú menšie než k okrem koncových vrcholov i, j ; nech $H[i, j, k]$ je minimálna dĺžka takýchto ciest

Veta:

$$\begin{aligned} & \langle \wedge i, j :: H[i, j, 0] = W[i, j] \rangle \wedge \\ & \langle \wedge i, j, k :: H[i, j, k + 1] = \\ & \quad \min(H[i, j, k], H[i, k, k] + H[k, j, k]) \rangle \end{aligned} \quad (4)$$

Dôkaz. Uvažujme cestu, ktorá dosahuje minimum $H[i, j, k + 1]$

- ak k nie je v tejto ceste, tak $H[i, j, k + 1] = H[i, j, k]$
- ak k je v tejto ceste, tak $H[i, j, k + 1] = H[i, k, k] + H[k, j, k]$

Podľa definície $d[i, j] = H[i, j, N]$ (vrcholy sú $0..N-1$)

Najkratšia cesta - sekvenčná architektúra

Veta: Množina rovností (4) je "proper".

Dôkaz.

- každé $H[i, j, k]$ je na ľavej strane práve raz
- rovnice usporiadame tak, že k bude neklesajúce

Program P2

```
declare H: array[0..N-1, 0..N-1, 0..N]
```

```
always
```

```
  < || i, j :: H[i, j, 0] = W[i, j] >
```

```
  □ < □k :: < i, j :: H[i, j, k + 1] =
```

```
    min(H[i, j, k], H[i, k, k] + H[k, j, k]) >>
```

```
  □ < || i, j :: d[i, j] = H[i, j, N] >
```

```
end
```

- $O(N^3)$ rovností
- $O(N^3)$ pamäte a času

Najkratšia cesta - sekvenčná architektúra

Program s explicitnou sekvencializáciou:

PASCAL-like program PP (sekvencializácia P1)

```
for x := 0 to N-1 do
  for u := 0 to N-1 do
    for v := 0 to N-1 do
      d[u,v] := min(d[u,v], d[u,x] + d[x,v])
```

Najkratšia cesta - sekvenčná architektúra

- Indexy v PP sú modifikované nasledujúcim spôsobom:
 $(x, u, v) := (x, u, v) + 1$, kde (x, u, v) je trojmiestne číslo v N-árnej sústave

Program P3 {Floyd–Warshall}

declare x, u, v : int

initially $\langle \ || i, j :: d[i, j] = W[i, j] \ \rangle \ || x, u, v = 0, 0, 0$

assign

$d[u, v] := \min(d[u, v], d[u, x] + d[x, v])$

$\ || (x, u, v) := (x, u, v) + 1$

if $(x, u, v) \neq (N - 1, N - 1, N - 1)$

end{P3}

Najkratšia cesta - paralelná synchrónna architektúra

$O(N)$ krokov s $O(N^2)$ procesormi

transformujeme program tak, že vyčleníme priradenia, ktoré sa môžu vykonať naraz; je ich N^3 , rozdelíme ich na N skupín po N^2 priradení.

Program P1'

initially $\langle \parallel i, j :: d[i, j] = W[i, j] \rangle$

assign

$\langle \square k :: \langle \parallel i, j :: d[i, j] := \min(d[i, j], d[i, k] + d[k, j]) \rangle$

end{P1'}

Najkratšia cesta - paralelná synchrónna architektúra

Uvažujeme, že máme architektúru s N^2 procesormi a určíme poradie vykonávania priradení

Program {parallel Floyd–Warshall} P4

```
declare  $k$ : int
```

```
initially  $\langle \parallel i, j :: d[i, j] = W[i, j] \rangle \parallel k = 0$ 
```

```
assign
```

```
 $\langle \parallel i, j :: d[i, j] := \min(d[i, j], d[i, k] + d[k, j]) \rangle$  if  $k < N$ 
```

```
 $\parallel k := k + 1$  if  $k < N$ 
```

```
end{P4}
```

program P4: potrebuje $O(N)$ krokov

Najkratšia cesta - paralelná synchrónna architektúra

$O(\log^2 N)$ krokov s $O(N^3)$ procesormi

P4 nie je vhodný, ak máme N^3 procesorov, pretože ich nevyužijeme všetky

Program P5

```
initially  $\langle \parallel i, j :: d[i, j] = W[i, j] \rangle$   
assign  $\langle \parallel i, j :: d[i, j] := \langle \min k :: d[i, k] + d[k, j] \rangle \rangle$   
end{P5}
```

program pozostáva z jediného príkazu, ktorý priradí N^2 hodnôt

po m -tom vykonaní príkazu platí nasledovný invariant:

$d[i, j]$ je dĺžka najkratšej cesty z i do j s najviac 2^{m-1} vrcholmi medzi i a j

Najkratšia cesta - paralelná synchrónna architektúra

FP sa dosiahne po $O(\log N)$ vykonaniach príkazu

- na jedno vykonanie treba čas $O(\log N)$; ide o nájdenie minima a výpočet $d[i, k] + d[k, j]$
  - $d[i, k] + d[k, j]$ môže byť vypočítané na N^3 procesoroch v konštantnom čase
  - pre dané i, j minimum cez k môže byť vypočítané v čase $O(\log N)$ pomocou $O(N)$ procesorov
- teda každý krok možno urobiť v čase $O(\log N)$ a s $O(N^3)$ procesormi
- keďže výpočet má $O(\log N)$ krokov, tak program P5 vypočíta D v čase $O(\log^2 N)$ a s $O(N^3)$ procesormi

Najkratšia cesta – asynchrónna architektúra

P2 môže byť alokovaný do ASV s N^2 procesormi tak, že každý počíta $H[i, j, k]$ pre dané i, j

využijeme nasledujúci vlastnosť:

$$H[i, j, k + 1] \leq H[i, j, k]$$

ako dôsledok: môžeme použiť $H[i, j, k + m]$ namiesto $H[i, j, k]$ pre $m \geq 0$

Formulujme nasledujúci invariant:

$$d[i, j] = H[i, j, k]$$

$\wedge d[i, j]$ je dĺžka nejakej cesty z i do j

$\wedge k \leq N$

Najkratšia cesta – asynchrónna architektúra

v P4 je synchronnosť podstatná – jedno k sa používa pre výpočet každého $d[i, j]$. Teraz predpokladáme asynchrónne riešenie, v ktorom $d[i, j]$ sa počíta (i, j) -tým procesorom a k sa nahradí lokálnou premennou $k[i, j]$

zoslabením predošlého invariantu dostaneme invariant

$$d[i, j] \leq H[i, j, k[i, j]]$$

^ $d[i, j]$ je dĺžka nejakej cesty z i do j

^ $k[i, j] \leq N$

Najkratšia cesta – asynchrónna architektúra

základom pre nasledujúci program je toto pozorovanie (pre zjednodušenie r znamená $k[i, j]$):

Teoréma: Z predchádzajúceho invariantu vyplýva:

$$(k[i, r] \geq r \wedge k[r, j] \geq r) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \min(d[i, j], d[i, r] + d[r, j]) \leq H[i, j, r + 1]$$

Dôkaz. Z jednej z predchádzajúcich viet vieme, že

$$H[i, j, k + 1] = \min(H[i, j, k], H[i, k, k] + H[k, j, k])$$

– musíme teda ukázať, že $(k[i, r] \geq r \wedge k[r, j] \geq r) \Rightarrow \min(d[i, j], d[i, r] + d[r, j]) \leq \min(H[i, j, r], H[i, r, r] + H[r, j, r])$; nasledovne:

$$d[i, j] \leq H[i, j, r] \quad /* z invariantu */$$

$$d[i, r] \leq H[i, r, k[i, r]] \quad /* z invariantu */$$

$$H[i, r, k[i, r]] \leq H[i, r, r] \quad /* z predpokladu */$$

$$d[i, r] \leq H[i, r, r] \quad /* z predošlých dvoch */$$

– podobne ukážeme, že $d[r, j] \leq H[i, r, r]$

Najkratšia cesta – asynchrónna architektúra

Správnosť nasledujúceho programu vyplýva z invariantu a z nasledujúceho:

$$\text{FP} \Rightarrow \langle \wedge i, j :: k[i, j] \geq N \rangle$$

Pevný bod sa dosiahne, keďže metrika $\langle + i, j :: k[i, j] \rangle$ sa zvýši s každou zmenou stavu a je ohraničená zhora.

Program P6

```
declare k: array[0..N-1, 0..N-1] of int
initially  $\langle \mid i, j :: d[i, j], k[i, j] = W[i, j], 0 \rangle$ 
assign {r znamená pre zjednodušenie k[i, j]}
   $\langle \square i, j :: d[i, j], r := \min(d[i, j], d[i, r] + d[r, j]), r + 1$ 
    if  $r < N \wedge k[i, r] \geq r \wedge k[r, j] \geq r \rangle$ 
```

end{P6}

Porovnanie dvoch neklesajúcich postupností 1

- dané dve postupnosti f, g
 $f: \langle \wedge i: 0 \leq i < N :: f[i] \leq f[i + 1] \rangle$
 $g: \langle \wedge i: 0 \leq i < N :: g[i] \leq g[i + 1] \rangle$
- Úloha: zistiť, či $\{ f[i] \mid 0 \leq i \leq N \} = \{ g[i] \mid 0 \leq i \leq N \}$
- predpokladáme, že $f[0] = g[0]$, $f[N] = g[N]$ a tiež že $f[N]$ resp. $g[N]$ sú väčšie ako ostatné členy (dá sa to zaručiť tak, že položíme $f[0] = g[0] = -\infty$ a $f[N] = g[N] = \infty$)
- invariant I
 $0 \leq u \leq N \wedge 0 \leq v \leq N \wedge$
 $\wedge \{ f[i] \mid 0 \leq i \leq u \} = \{ g[i] \mid 0 \leq i \leq v \}$

Porovnanie dvoch neklesajúcich postupností 2

- Program Compare

```
declare  $u, v$ : int
initially  $u, v = 0, 0$ 
assign
   $u := u + 1$  if  $u < N \wedge f[u] = f[u + 1]$ 
  □  $v := v + 1$  if  $v < N \wedge g[v] = g[v + 1]$ 
  □  $u, v := u + 1, v + 1$ 
    if  $u < N \wedge v < N \wedge f[u + 1] = g[v + 1]$ 
end{Compare}
```
- $FP \equiv (u \geq N \vee f[u] \neq f[u + 1]) \wedge$
 $(v \geq N \vee g[v] \neq g[v + 1]) \wedge$
 $(u \geq N \vee v \geq N \vee f[u + 1] \neq g[v + 1])$

Porovnanie dvoch neklesajúcich postupností 3

- Z invariantu I možno odvodiť invariant
$$u = N \equiv v = N$$

To použijeme na zjednodušenie FP

- Máme teda 2 možnosti:
  1. $u = N \wedge v = N$: z invariantu I f a g majú rovnakú množinu prvkov
  2. $u < N \wedge v < N$
- $FP \Rightarrow (f[u] \neq f[u + 1]) \wedge$
 $\wedge (g[v] \neq g[v + 1]) \wedge$
 $\wedge (f[u + 1] \neq g[v + 1])$

Porovnanie dvoch neklesajúcich postupností 4

- Predpokladajme $f[u + 1] < g[v + 1]$; potom
$$g[v] = f[u] \quad /* z I */$$
$$f[u] < f[u + 1] /* z FP */$$
$$g[v] < f[u + 1] < g[v + 1],$$
 teda $f[u + 1]$ nie je medzi prvkami $g[I]$, lebo g je neklesajúca
$$\{ f[i] \mid 0 \leq i \leq N \} \neq \{ g[i] \mid 0 \leq i \leq N \}$$
teda f a g nemajú rovnakú množinu prvkov
- $FP \wedge I \Rightarrow$
$$[u = N \equiv v = N] \wedge$$
$$[u = N \equiv \{ f[i] \mid 0 \leq i \leq N \} = \{ g[i] \mid 0 \leq i \leq N \}]$$
- dá sa ukázať, že FP sa dosiahne

Porovnanie dvoch neklesajúcich postupností 5

Paralelná architektúra (PA):

- $f[u] \in \{ g[i] \mid 0 \leq i \leq N \} \equiv$
 $\langle \wedge v: 0 \leq v < N :: \neg(g[v] < f[v] < g[v + 1]) \rangle$
- musíme teda počítať predikát
 $\langle \wedge u, v: 0 \leq u < N, 0 \leq v < N :: \neg(g[v] < f[u] < g[v + 1]) \rangle \wedge$
 $\langle \wedge u, v: 0 \leq u < N, 0 \leq v < N :: \neg(g[u] < f[v] < g[u + 1]) \rangle$
- zjednodušením tohoto predikátu dostaneme
 $\langle \wedge u, v: 0 \leq u, v < N ::$
 $\quad f[u] = g[v] \vee$
 $\quad g[v] \geq f[u + 1] \vee$
 $\quad f[u] \geq g[v + 1] \rangle$
- $O(N^2)$ konjunkcií a každá je disjunkciou 3 častí:
čas $O(\log N)$ na $O(N^2)$ synchronných procesoroch

Dosiahnuteľnosť v orientovanom grafe

- Daný graf $G = (V, E)$
- počiatočný vrchol: *init*
- Dosiahnuteľnosť:
  1. vrchol *init* je dosiahnuteľný
  2. ak u je dosiahnuteľný a (u, v) je hrana t.j. $(u, v) \in E$, tak aj v je dosiahnuteľný
  3. žiaden iný nie je dosiahnuteľný

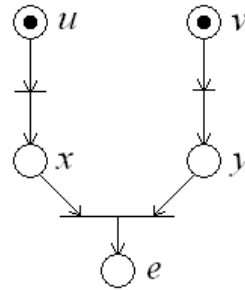
Úloha: vypočítať r tak aby:

- $r[v]$ je true, ak vrchol v je dosiahnuteľný:
 $\langle \wedge v: v \in V :: r[v] \equiv \text{vrchol } v \text{ je dosiahnuteľný} \rangle$
- invariant
 $\langle \wedge v: v \in V :: r[v] \Rightarrow v \text{ je dosiahnuteľný} \rangle \wedge r[\textit{init}]$

Dosiahnuteľnosť v orientovanom grafe

- $FP \equiv \langle \wedge u, v: (u, v) \in E :: r[u] \Rightarrow r[v] \rangle$
 $FP \equiv \langle \wedge u, v: (u, v) \in E :: r[u] \Rightarrow (r[u] \vee r[v]) \rangle$
keďže $r[u] \Rightarrow (r[u] \vee r[v]) \equiv (r[u] \Rightarrow r[v])$
- platnosť invariantu zaručíme, ak na začiatku bude
 $r[v] = \text{false}$ pre $v \neq \text{init}$ a $r[\text{init}] = \text{true}$
- Program Reach
declare r : array[V] of boolean
initially $\langle \square v: v \in V :: r[v] = (v = \text{init}) \rangle$
assign $\langle \square u, v: (u, v) \in E :: r[u] := r[u] \vee r[v] \rangle$
end{Reach}
- Ľahko možno ukázať, že FP sa dosiahne. Ako metriku môžeme použiť: $M = |\{ v \mid \neg r[v] \}|$

Simulácia Petriho sietí

- Program PetriNet

initially $u, v, x, y, e = 1, 1, 0, 0, 0$

assign

$u, x := u - 1, x + 1$ if $u > 0$

□ $v, y := v - 1, y + 1$ if $v > 0$

□ $x, y, e := x - 1, y - 1, e + 1$ if $x > 0 \wedge y > 0$

end{PetriNet}

Readers–Writers Problem 1

Zadanie:

- daný program (user), v ktorom sú dve premenné nr , nw také, že pre nejakú konštantu N platí

$$\text{invariant } 0 \leq nr \leq N \wedge 0 \leq nw \leq N \quad (1)$$

- initially $nr = nw = 0$
- hodnoty nr , nw sa menia len v nasledujúcich druhoch priradení v programe user:

$nr := nr + 1$ {started read}

$nr := nr - 1$ {end read}

$nw := nw + 1$ {started write}

$nw := nw - 1$ {end write}

(v týchto priradeniach môžu byť aj iné premenné) a program user môže mať aj iné priradenia

Readers–Writers Problem 2

Úloha: modifikovať priradenia programu user tak, aby platilo:

$$\text{invariant } nw \leq 1 \wedge (nr = 0 \vee nw = 0) \quad (2)$$

- nr, nw znamenajú počet čítajúcich a zapisujúcich procesov (do súboru) v danom čase
- počet procesorov je obmedzený na N (invariant 1)
- hocikolko veľa môže čítať, ale zápis sa nemôže vykonať súčasne s iným zápisom alebo čítaním

Readers–Writers Problem 3

Riešenie:

- ak $0 \leq nr \leq N \wedge 0 \leq nw \leq N$, tak
     $[nw \leq 1 \wedge (nr = 0 \vee nw = 0)] \equiv [(nr + N \times nw) \leq N]$
- nech $t = N - (nr + N \times nw)$
- máme nový invariant $t \geq 0$ (3)
- modifikovaný program user:
    declare t : int
    always $t = N - (nr + N \times nw)$
    assign
         $nr := nr + 1$ if $t \geq 1$ {started read}
        □ $nr := nr - 1$ {end read}
        □ $nw := nw + 1$ if $t \geq N$ {started write}
        □ $nw := nw - 1$ {end write}

Readers–Writers Problem 4

- Toto riešenie nezaručuje „progress“ ani pre čítajúcich ani pre zapisujúcich. Nemáme požiadavku, že čítanie alebo zápis niekedy raz skončí, a teda nemôžeme tvrdiť, že iné čítanie alebo zápis začnú.
- nr a nw nám neumožňujú formulovať tvrdenia o jednotlivých čítaniach a zápisoch
- Predpokladajme, že všetky čítania skončia v konečnom čase. Modifikujeme riešenie tak, že potom raz určite (*eventually*) dôjde aj na zápis.
- predpokladajme

$$nr = k \wedge k > 0 \rightarrow nr \neq k \quad (4)$$

Readers–Writers Problem 5

- nech nq je počet procesov čakajúcich na zápis
invariant $nq \geq 0$
- Úloha: modifikovať program user tak, aby boli zachované predchádzajúce invarianty a navyiac

$$\text{invariant } nq > 0 \rightarrow nw = 1 \quad (5)$$

- jednoduchá reštriktívna stratégia: zabrániť čítaniu, ak niekto čaká na zápis; má však zložitú distribuovanú implementáciu, musel by totiž poslať požiadavku na zápis všetkým čakateľom

Readers–Writers Problem 6

- menej prísna stratégia: ak $nq \geq 0$, tak sa niekedy (*eventually*) zabráni čítaniu (started read)
- použijeme novú premennú b : boolean
  1. $b \Rightarrow$ niekto čaká na zápis
  2. ak niekto chce písať, tak začne alebo b bude platiť
  3. ak b platí, tak b ostáva platné, až kým sa napokon raz začne zapisovať
  4. ak b platí, nemožno čítať
- v nasledujúcom programe nie sú uvedené priradenia zvyšujúce nq , keďže tieto sa nemodifikujú

Readers–Writers Problem 7

- Modifikácia programu user

declare t : int, b : boolean

always $t = N - (nr + N.nw)$

initially $b = \text{false}$

assign

$nr := nr + 1$ if $t \geq 1 \wedge \neg b$

{started read}

□ $nr := nr - 1$

{end read}

□ $nw, nq, b := nw + 1, nq - 1, \text{false}$

if $t \geq N \wedge nq > 0$

{started write}

□ $nw := nw - 1$

{end write}

□ $b := nq > 0$

{set b }

Readers–Writers Problem 8

- Dôkaz (5), t.j. $(nq > 0 \rightarrow nw = 1)$ plynie z (4) a (6)–(9):
  - $b \Rightarrow nq > 0$ (6) z programu
  - $nq > 0$ ensures $nw = 1 \vee b$ (7) z programu
  - $b \wedge nr = 0$ ensures $nw = 1$ (8) z programu
  - $b \wedge nr = k \wedge k > 0$ unless $b \wedge nr < k$ (9) z programu(už sme neformálne urobili predtým)
- chceme ukázať, že $nq > 0 \rightarrow nw = 1$:
  - $b \wedge nr = k \wedge k > 0 \rightarrow b \wedge nr < k$ (PSP 4, 9)
- aplikujeme indukciu
  - $b \rightarrow nr = 0 \wedge b$ (10)
- tranzitivita s (8) a (10): $b \rightarrow nw = 1$ (11)
- kombináciou (7) a (11) dostávame výsledok.

Spojenie programov 1

- nech F, G sú dva UNITY-programy
- spojenie programov F a G , označenie $F \parallel G$
  - spoja sa zodpovedajúce si časti z F a G
  - predpokladá sa, že nevznikajú nekonzistentcie s

premennými
ich inicializáciou
always sekciou

Spojenie programov 2

Spojovacia veta:

1. p unless q in $F \square G =$
 p unless q in $F \wedge p$ unless q in G
2. p ensures q in $F \square G =$
 $[p$ ensures q in $F \wedge p$ unless q in $G] \vee$
 $[p$ ensures q in $G \wedge p$ unless q in $F]$
3. (FP of $F \square G$) = (FP of F) $\wedge$ (FP of G)

Dôkaz:

3. Vyplýva priamo z definície

1. p unless q in $F \square G$
 $= \langle \forall s: s \text{ in } F \square G :: \{p \wedge \neg q\} s \{p \vee q\} \rangle$
 $= \langle \forall s: s \text{ in } F :: \{p \wedge \neg q\} s \{p \vee q\} \rangle \wedge$
 $\langle \forall s: s \text{ in } G :: \{p \wedge \neg q\} s \{p \vee q\} \rangle$
 $= p$ unless q in $F \wedge p$ unless q in G

Spojenie programov 3

$$\begin{aligned}
 & 2. \ p \text{ ensures } q \text{ in } F \sqcap G \\
 & = p \text{ unless } q \text{ in } F \sqcap G \wedge \langle \exists s: s \text{ in } F \sqcap G :: \{p \wedge \neg q\} s \{q\} \rangle \\
 & = p \text{ unless } q \text{ in } F \sqcap G \wedge \\
 & \quad [\langle \exists s: s \text{ in } F :: \{p \wedge \neg q\} s \{q\} \rangle \vee \\
 & \quad \langle \exists s: s \text{ in } F :: \{p \wedge \neg q\} s \{q\} \rangle] \\
 & = [p \text{ unless } q \text{ in } F \sqcap G \wedge \langle \exists s: s \text{ in } F :: \{p \wedge \neg q\} s \{q\} \rangle] \vee \\
 & \quad [p \text{ unless } q \text{ in } F \sqcap G \wedge \langle \exists s: s \text{ in } G :: \{p \wedge \neg q\} s \{q\} \rangle] \\
 & = [p \text{ unless } q \text{ in } F \wedge p \text{ unless } q \text{ in } G \\
 & \quad \wedge \langle \exists s: s \text{ in } F :: \{p \wedge \neg q\} s \{q\} \rangle] \vee \\
 & \quad [p \text{ unless } q \text{ in } F \wedge p \text{ unless } q \text{ in } G \\
 & \quad \wedge \langle \exists s: s \text{ in } G :: \{p \wedge \neg q\} s \{q\} \rangle] \\
 & = [p \text{ ensures } q \text{ in } F \wedge p \text{ unless } q \text{ in } G] \vee \\
 & \quad [p \text{ ensures } q \text{ in } G \wedge p \text{ unless } q \text{ in } F]
 \end{aligned}$$

Spojenie programov 4

- Dôsledky:
  1. p is stable in $F \sqcap G = (p \text{ is stable in } F) \wedge (p \text{ is stable in } G)$
  2. p unless q in F , p is stable in G / p unless q in $F \sqcap G$
  3. p is invariant in F , p is stable in G / p is invariant in $F \sqcap G$
  4. p ensures q in F , p is stable in G / p ensures q in $F \sqcap G$
  5. (lokalita) Ak niečo z nasledujúcich tvrdení platí pre F , kde p je lokálne k F (ak používa len premenné lokálne ku F), tak to platí aj pre $F \sqcap G$ (G je ľubovoľné):
    - p unless q ,
    - p is invariant
    - p ensures q

Spojenie programov 5

Podmienené vlastnosti:

Majme dve množiny nepodmienených vlastností -
hypotéza a záver

Podmienené vlastnosti majú tvar:

hypotéza / záver

Podmienená vlastnosť programu F: hypotéza aj záver
môžu byť vlastnosťami programu F, G, $F \sqcap G$ pre nejaký
generický program G

význam: vezmeme hypotézu ako predpoklad, záver sa
dá dokázať z „textu“ F

Spojenie programov 6

Príklad:

Program F

```
declare x: int
assign
  y := -y if x ≤ 0 ∧ y > 0
  □ x := x - 1
end{F}
```

nech x sa nemení mimo F (y sa môže meniť aj mimo F)

príklad podmienenej vlastnosti:

- Hypotéza: $y \neq 0$ is stable in $F \sqcap G$
- Záver: $y > 0 \rightarrow y < 0$ in $F \sqcap G$

Večerajúci filozofi 1

- daný je súvislý, konečný, neorientovaný graf G bez slučiek
- jeho vrcholy reprezentujú procesy (filozofi)
- (u, v) je označenie hrany medzi u a v
- boolovská matica incidencie E

$$E[u, v] = E[v, u], \neg E[u, u]$$

- pre $\forall u$ máme premennú $u.dine$ s hodnotami t, h, e ($u.dine$ má práve jednu z týchto hodnôt)
- označenie:

$$u.t \equiv (u.dine = t) \quad \textit{thinking}$$

$$u.h \equiv (u.dine = h) \quad \textit{hungry}$$

$$u.e \equiv (u.dine = e) \quad \textit{eating}$$

Večerajúci filozofi 2

- možná zmena stavu premennej u .dine je len:
 $t \rightarrow h \rightarrow e \rightarrow t \rightarrow \dots$
- realizovanie zmien stavu premennej u .dine:
  - program user: $t \rightarrow h, e \rightarrow t$
  - program os: $h \rightarrow e$
- Úloha: navrhnuť program os tak, aby os $\square$ user (user je daný) zabezpečil, že:
  - susedia nejedia naraz
  - hladný raz určite (*eventually*) bude jesť (ak žiadny proces neje večne, tak na každého hladného určite raz dôjde)

Večerajúci filozofi 3

- Špecifikácia pre user:
  - $u.t$ unless $u.h$ in user (udn1)
  - stable $u.h$ in user (udn2)
  - $u.e$ unless $u.t$ in user (udn3)
  - podmienená vlastnosť pre user: (udn4)
    - $\langle \forall(u, v) :: \neg(u.e \wedge v.e) \rangle /$
    - $\langle \forall u :: u.e \rightarrow \neg u.e \rangle$
- Špecifikácia pre user $\square$ os:
  - invariant $\neg(u.e \wedge v.e \wedge E[u, v])$ in user $\square$ os (dn1)
  - $u.h \rightarrow u.e$ in user $\square$ os (dn2)

Večerajúci filozofi 4

- obmedzenia pre os:
  - constant $u.t$ in os (odn1)
  - stable $u.e$ in os (odn2)

t.j. v os nie sú prechody z *eating* a prechody z a do *thinking*

- odvodená vlastnosť pre user:
  - stable $\neg u.e$ in user
- odvodené vlastnosti pre os:
  - stable $\neg u.h$ in os
  - $u.h$ unless $u.e$ in os
- odvodené vlastnosti pre user $\sqcap$ os:
  - $u.t$ unless $u.h$ in user $\sqcap$ os (dn3)
  - $u.h$ unless $u.e$ in user $\sqcap$ os (dn4)
  - $u.e$ unless $u.t$ in user $\sqcap$ os (dn5)

Večerajúci filozofi 5

- Dôkaz odvodenej vlastnosti pre user (stable $\neg u.e$):

$u.t$ unless $u.h$ in user /* (udn1) */
 $u.h$ unless false in user /* def. stable pre (udn2) */
 $u.t \vee u.h$ unless false in user /* tranzitivita pre unless */
 $u.t \vee u.h \equiv \neg u.e$ /* práve jedna z hodnôt */
 $\neg u.e$ unless false in user $\equiv$ stable $\neg u.e$ in user

- V ďalšom ideme špecifikovať vlastnosti os; teda všetko bude pre os, ak nebude výslovne uvedené inak

Večerajúci filozofi: Spec1

Prvé priblíženie k riešeniu: Spec1

- (odn1), (odn2), (odn3), (odn4), kde
  - invariant $\neg(u.e \wedge v.e \wedge E[u, v])$ (odn3)
  - (dn1), (dn3)–(dn5), $\langle \forall u :: u.e \rightarrow \neg u.e \rangle /$ (odn4)
 $\langle \forall u :: u.h \rightarrow u.e \rangle$
- musíme ukázať, že:
  - user $\sqcap$ os spíňa (dn1), (dn2)
  - os spíňa obmedzenia (odn1), (odn2)

Večerajúci filozofi: Spec1

- Dôkaz:
  - (dn3) – (dn5) platí, lebo (odn1), (odn2) platí v os a (udn1) – (udn3) platí pre user
  - $\neg(u.e \wedge v.e \wedge E[u, v])$ je stable in user lebo $\neg u.e$ aj $\neg v.e$ sú stable in user a $E[u, v]$ je constant
  - (dn1) platí v user $\sqcap$ os z predchádzajúceho a z (odn3) v os
  - $\langle \forall u :: u.e \rightarrow \neg u.e \rangle$ platí v user $\sqcap$ os lebo toto je dôsledok (udn4) a hypotézy (udn4) – (dn1) platí v user $\sqcap$ os
  - $\langle \forall u :: u.h \rightarrow u.e \rangle$ platí v user $\sqcap$ os, lebo je to dôsledok (odn4) a predpoklad (odn4) platí
  - (dn1) platí v user $\sqcap$ os z predchádzajúceho

Večerajúci filozofi: Spec2

- Problém s implementovaním Spec1:
  - hladný je (eats), ak nejedia susedia – spíňa to (odn3)
  - problém je zabezpečiť (odn4), pretože jeden proces môže stále opakovať $t \rightarrow h \rightarrow e \rightarrow t \rightarrow h \rightarrow e \rightarrow \dots$
- Riešenie:
  - zavedieme asymetriu medzi procesmi – usporiadanie
  - hladný buď začne jesť alebo postúpi v usporiadaní nahor, až kým nie je navrchu
  - čiastočné usporiadanie dostaneme tak, že v pôvodnom grafe G orientujeme hrany (aby nevznikol cyklus), čím dostaneme nový graf G'
    - $u \rightarrow v$ iff u je vyššie (má vyššiu prioritu) ako v
  - orientácia je dynamická a chceme, aby platilo:
    - (a) G' je acyklický
    - (b) hladný proces nikdy neklesne zmenami orientácií
    - (c) hladný nakoniec vždy stúpa v usporiadaní, až dosiahne vrchol

Večerajúci filozofi: Spec2

- Pravidlá pre zmenu orientácie G' :
  1. Hrana zmení orientáciu len keď odpovedajúci vrchol zmení stav z hladný na *eating*
  2. $\forall$ hrany incidentné s *eating* smerujú k nemu – teda tento vrchol je nižšie v usporiadaní než susedia
- Ľahko vidno, že pravidlá 1. a 2. zabezpečia platnosť (a), (b), (c).

$prior[u, v] = u$, ak u je vyššie než v v grafe G'

(t.j. $u \rightarrow v$)

$prior[v, u] = prior[u, v]$

$u.top \equiv \langle \forall v: E[u, v] \wedge v.h :: prior[u, v] = v \rangle$

Večerajúci filozofi: Spec2

Formálny popis: Spec2

(odn1)–(odn3), (odn5)–(odn8), kde

invariant $u.e \wedge E[u, v] \Rightarrow \text{prior}[u, v] = v$ (odn5)

$(\text{prior}[u, v] = v)$ unless $v.e$ (odn6)

invariant G' je acyklický (odn7)

(dn1, dn3–dn5), (odn5)–(odn7), $\langle \forall u :: u.e \rightarrow \neg u.e \rangle /$ (odn8)

$\langle \forall u :: u.h \wedge u.top \rightarrow \neg(u.h \wedge u.top) \rangle$

čo znamená:

- *eating* má nižšiu prioritu než susedia (odn5)
- priorita sa mení, až keď začne jesť (odn6)

Večerajúci filozofi: Spec3

Problém s implementovaním Spec2:

- zo Spec2 by sme mohli odvodiť program s jednoduchým pravidlom:
  - *hungry* proces u začne jesť, ak $u.top$ a ak žiaden jeho sused neje. Ak začne jesť, tak $prior[u, v]$ sa stane v pre všetkých susedov vrcholu u .

Toto je ale nevhodné pre distribuovanú architektúru: *hungry* totiž musí najprv zistiť, či susedia nejedia

Ďalšie zjemnenie: Spec3: jeho úlohou je nahradiť (odn3), teda invariant $\neg(u.e \wedge v.e \wedge E[u, v])$, vlastnosťou, ktorá sa dá implementovať v distribuovanej architektúre.

- Zavedieme novú premennú $fork[u, v]$, ktorá môže mať hodnotu u alebo v ; vidlička, ktorú má len jeden zo susediacich vrcholov
- proces môže jesť, ak má všetky vidličky

Večerajúci filozofi: Spec3

- Spec3:
(odn1), (odn2), (odn5) – (odn9), kde

invariant $u.e \wedge E[u, v] \Rightarrow \text{fork}[u, v] = u$ (odn9)

teda (odn9) nahradilo (odn3)

Veta: (odn9) $\Rightarrow$ (odn3)

Dôkaz:

$u.e \wedge v.e \wedge E[u, v] \Rightarrow u = v \wedge E[u, v]$ (z odn9)

ale $\neg(u = v \wedge E[u, v])$ keďže $\neg E[u, u]$, a teda

$\neg(u.e \wedge v.e \wedge E[u, v])$

Večerajúci filozofi: Spec4

- Ďalšie zlepšenie: Spec3 evokuje nasledovné riešenie:
  - *non-eating* proces u pošle vidličku, ktorú zdieľa s v procesom v , ak má tento vyššiu prioritu než u alebo ak u je *thinking*
  - *hungry* proces u je (*eats*), ak drží vidličky, ktoré zdieľa so susedmi a pre každého suseda v platí
    - u má vyššiu prioritu ako v
    - v je *thinking*

V distribuovanej architektúre máme opäť problém určiť priority

Večerajúci filozofi: Spec4

Distribučovaná implementácia priorít: nahradíme (odn5) a (odn6) tak, aby sa dali ľahko implementovať na distribučovanej architektúre

- Neformálne (tzv. „hygienické riešenie“):
  - každej vidličke priradíme atribúty *clean/dirty*
  - proces u má prioritu nad v , iff vidlička, ktorú zdieľajú, je
    - 1. *clean* a má ju u , alebo
    - 2. *dirty* a má ju v
  - *eating* proces drží $\forall$ vidličky (ktoré zdieľa so susedmi) a $\forall$ sú *dirty* (odn10, zodpovedá odn5)
  - proces držiaci *clean* vidličku ju stále drží a tá ostáva *clean*, až kým nezačne jesť (odn11)
  - *dirty fork* ostáva *dirty*, až kým sa nepoše preč – vtedy sa aj vyčistí (odn12, zodpovedá odn6)
  - *clean forks* držia len *hungry* (odn13)

Večerajúci filozofi: Spec4

nech $clean[u, v]$: boolean

$clean[u, v] = true \equiv$ vidlička od u a v je *clean*, inak je *dirty*

$prior[u, v] = u \equiv ((fork[u, v] = u) = clean[u, v])$

Spec4: (odn1), (odn2), (odn7), (odn8), (odn10)–(odn13), kde

invariant $u.e \wedge E[u, v] \Rightarrow fork[u, v] = u \wedge \neg clean[u, v]$ (odn10)

$fork[u, v] = v \wedge clean[u, v]$ unless $v.e$ (odn11)

$fork[u, v] = u \wedge \neg clean[u, v]$ unless
 $fork[u, v] = v \wedge clean[u, v]$ (odn12)

$fork[u, v] = u \wedge clean[u, v] \Rightarrow u.h$ (odn13)

čiže

- namiesto (odn5), (odn9) máme (odn10)
- namiesto (odn6) máme (odn11), (odn12)

Večerajúci filozofi: Spec4

- Motivácia pre zlepšenie: Spec4 evokuje nasledovné riešenie:
  - *non-eating* proces u pošle vidličku hladnému (*hungry*) susedovi v , ak je táto vidlička *dirty*
  - *hungry* proces u je (*eats*), ak drží $\forall$ odpovedajúce vidličky a ak pre každého suseda v spoločná vidlička je *clean* alebo v je *thinking*; ak proces je (*eats*), zašpiní všetky vidličky

Problém: ako môže proces u zistiť, či sused v je hladný?

Večerajúci filozofi: Spec5

- Neformálne: navrhne mechanizmus, ako v informuje suseda u , že je *hungry*
  - zavedieme *request-token* pre každú dvojicu; má ju buď u alebo v (práve jeden zo susedov)
  - ak u má aj vidličku aj *request-token* zdieľané s procesom v , tak v je hladný (odn14)
- 1. Poslanie *request-token* (odn15 a 16): proces u pošle *request-token* procesu v , ak
  - 1. u má *request-token*
  - 2. u nemá vidličku (*fork*)
  - 3. u je *hungry*
- 2. Poslanie vidličky (odn17 a 18): proces u pošle *fork* v , ak
  - 1. u má vidličku a *request-token*
  - 2. vidlička je špinavá
  - 3. u nie je *eating*keď sa *fork* pošle, tak sa zároveň vyčistí

Večerajúci filozofi: Spec5

3. Prechod z *hungry* do *eating* (odn19): *hungry* proces u je (*eats*), ak drží $\forall$ *fork* a ak pre $\forall$ suseda v spoločná vidlička je *clean* alebo u nemá *request-token* zdieľaný s v ; keď u je (*eats*), zašpiní všetky vidličky, čo má (odn10)
- ak $u.top$ platí, t.j. u nemá hladného suseda s vyššou prioritou, tak pre každého suseda s vyššou prioritou v u drží vidličku, ale nie *request-token*

Večerajúci filozofi: Spec5

Formálne:

- pre každú dvojicu susedov zavedieme $rt[u, v]$ s hodnotami u a v (práve jedna z nich)
- skratka $u.mayeat$ značí „ u môže jesť“
- podmienka, za ktorej u posiela *request-token* procesu v , je označená $sendreq[u, v]$
- podmienka, za ktorej u posiela vidličku procesu v , je označená $sendfork[u, v]$

u má *request-token* iff $rt[u, v] = u$

$u.mayeat \equiv \langle \forall v: E[u, v] ::$

$(fork[u, v] = u \wedge (clean[u, v] \vee rt[u, v] = v)) \rangle$

$sendreq[u, v] \equiv (fork[u, v] = v) \wedge (rt[u, v] = u) \wedge u.h$

$sendfork[u, v] \equiv$

$(fork[u, v] = u) \wedge \neg clean[u, v] \wedge (rt[u, v] = u) \wedge \neg u.e$

Večerajúci filozofi: Spec5

- Spec5: (odn1), (odn2), (odn7), (odn10)–(odn19), kde

invariant $(fork[u, v] = u) \wedge (rt[u, v] = u) \Rightarrow v.h$ (odn14)

$rt[u, v] = u$ unless $sendreq[u, v]$ (odn15)

$sendreq[u, v]$ ensures $rt[u, v] = v$ (odn16)

$fork[u, v] = u$ unless $sendfork[u, v]$ (odn17)

$sendfork[u, v]$ ensures $fork[u, v] = v$ (odn18)

$(u.h \wedge u.mayeat)$ ensures $\neg(u.h \wedge u.mayeat)$ (odn19)

Večerajúci filozofi: Program pre os

- Na začiatku predpokladáme, že:
  - $\forall$ filozofi špekulujú ($\forall$ procesy sú *thinking*)
  - $\forall$ vidličky sú špinavé ($\forall$ *fork* sú *dirty*)
  - *fork* a *request-token* sú na rôznych miestach
  - *forks* sú tak, že graf G' je acyklický: napr. očísľujeme procesy a *fork* dostane proces s nižším číslom
  - (vyšší index = vyššia priorita)

Večerajúci filozofi: Program pre os

Program os

always

$$\langle \Box u :: u.mayeat = \langle \wedge v: E[u, v] :: \\ (fork[u, v] = u \wedge (clean[u, v] \vee rt[u, v] = v)) \rangle \rangle$$
$$\Box \langle \Box u, v: E[u, v] :: \\ sendreq[u, v] = ((fork[u, v] = v) \wedge (rt[u, v] = u) \wedge u.h) \\ \Box sendfork[u, v] = ((fork[u, v] = u) \wedge \neg clean[u, v] \wedge \\ (rt[u, v] = u) \wedge \neg u.e) \rangle$$

initially

$$\langle \Box u :: u.dine = t \rangle$$
$$\Box \langle \Box(u, v) :: clean[u, v] = false \rangle$$
$$\Box \langle \Box(u, v): u < v :: fork[u, v], rt[u, v] = u, v \rangle$$

assign

$$\langle \Box u :: u.dine := e \text{ if } u.h \wedge u.mayeat \\ || \langle || v: clean[u, v] := false \text{ if } u.h \wedge u.mayeat \rangle \rangle$$
$$\Box \langle \Box(u, v) :: \\ rt[u, v] := v \text{ if } sendreq[u, v] \\ \Box fork[u, v], clean[u, v] := v, true \text{ if } sendfork[u, v] \rangle$$

end

Koordinácia schôdzí 1

- Profesori sú členmi komisií
- Každá komisia má pevný nenulový počet členov
- Profesor sa môže rozhodnúť, že sa chce zúčastniť schôdze komisie (je mu jedno ktorej)
- Čaká, až kým schôdza komisie, ktorej je členom, nezačne

Koordinácia schôdzí 2

Schôdza:

- 1) Môže začať, len keď všetci jej členovia čakajú
- 2) Dve schôdze sa nemôžu uskutočniť súčasne, ak majú spoločných členov

Predpoklad:

Schôdze netrvajú večne

Koordinácia schôdzí 3

Úloha:

Napísať protokol, ktorý zaručí, že ak všetci členovia nejakej komisie sa chcú zúčastniť schôdze, tak aspoň jeden člen sa zúčastní nejakej schôdze

- u – profesor
- $x, y,$ - komisie
- $x.mem$ – množina členov komisie x , $x.mem \neq \emptyset$

Koordinácia schôdzí 4

- $u.g = \text{true}$ ak u čaká
- $x.co = \text{true}$ ak komisia x sa zišla na schôdzi a zasadá
- x, y sú susedné komisie ak $x.mem \cap y.mem \neq \emptyset$, $E[x, y]$ bude označovať susednosť
- $x.g = \text{true}$ ak všetci členovia x čakajú, t.j.
 $x.g \equiv \langle \forall u: u \in x.mem :: u.g \rangle$
- $x^*.co \equiv x.co \vee \langle \exists y: E[x, y] :: y.co \rangle$

Koordinácia schôdzí 5

Daný je program prof

Ideme navrhnúť program coord(**inator**) tak aby program

Sync(**hronizator**) = prof □ coord

mal nasledovné vlastnosti:

Špecifikácia prof

u.g unless $\langle \exists x: u \in x.\text{mem} :: x.\text{co} \rangle$ pr1

$\neg x.\text{co}$ je stable pr2

(t.j. schôdzu nemôže začať prof)

Koordinácia schôdzí 6

$\langle \forall x: x.co \rightarrow \neg x.co \rangle$ pr3

Odvodená vlastnosť pre prof

$x.g$ unless $x*.co$ pr4

Dôkaz: aplikácia pravidla pre jednoduchú konjunkciu na pr1

Koordinácia schôdzí 7

Špecifikácia sync

$\top$ x.co unless x.g	sy1
$\top$ (x.co $\wedge$ y.co $\wedge$ E[x,y])	sy2
x.g $\rightarrow$ x*.co	sy3

Obmedzenia pre coord

Zdieľané premenné medzi prof a coord sú x.co a u.g	cd1
u.g je constant	cd2
x.co je stable	cd3

Koordinácia schôdzí 8

prof <--- x.co, u.g ---> coord

Poznámky:

- profesor môže čakať aj potom, čo schôdza začala
- Nič sa nehovorí o tom či sa a kedy profesor zúčastní/opustí schôdzu

Koordinácia schôdzí 9

Triviálne riešenie

Program coord1

always

$\langle \Box x :: x.g = \langle \forall u: u \in x.mem :: u.g \rangle$

$\Box x^*.co \equiv x.co \vee \langle \exists y: E[x,y] :: y.co \rangle \rangle$

initially

$\langle \Box x :: x.co = \text{false} \rangle$

assign

$\langle \Box x :: x.co = \text{true if } x.g \wedge \neg x^*.co \rangle$

Koordinácia schôdzí 10

Ľahko vidno, že coord1 spíňa cd1-cd3
Ukážeme, že ak prof spíňa pr1-pr3 tak
sync = prof $\sqcap$ coord spíňa sy1-sy3.

sy1 ($\sqcap$ x.co unless x.g)

$\sqcap$ x.co unless x.g v coord1

$\sqcap$ x.co je stable v proof

Koordinácia schôdzí 11

sy2 $(\neg (x.co \wedge y.co \wedge E[x,y]))$

$\neg (x.co \wedge y.co \wedge E[x,y])$ v coord1

$\neg (x.co \wedge y.co \wedge E[x,y])$ je stable v prof

sy3 $(x.g \rightarrow x*.co)$

x.g ensures x*.co v coord1

x.g unless x*.co pr4

Problém s implementáciou coord1 – nevieme bez
centrálneho riadenia

Koordinácia schôdzí 12

- Problém pripomína večerajúcich filozofov
- komisia ..... filozof
- dve susedné komisie nemôžu zasadať
.... susední filozofi nemôžu jesť
- len tá komisia, ktorá „konzumuje“ môže zasadať – $x.co \Rightarrow x.e$

Koordinácia schôdzí 13

-----user-----

prof <- x.co, u.g -> middle <- x.co, u.g -> os

-----coord-----

sync = prof $\square$ middle $\square$ os

user a os sú z večerajúcich filozofov

usr = prof $\square$ middle

coord = middle $\square$ os

Koordinácia schôdzí 14

Špecifikácia pre user:

- $u.t$ unless $u.h$ in user (udn1)
- stable $u.h$ in user (udn2)
- $u.e$ unless $u.t$ in user (udn3)

user a os zdieľajú len x.dine
v os x.t je constant a
x.e je stable

Pre návrh middle musíme určiť prechody:

- 1) $t \rightarrow h$
- 2) $e \rightarrow t$

Koordinácia schôdzí 15

- ak je komisia v stave t tak sa stane h iba ak všetci jej členovia čakajú
- ak prof $\square$ middle bude spíňať user tak z riešenia filozofov vieme, že hladná komisia bude nakoniec jesť
- niektorí členovia komisie nemusia čakať v okamihu keď táto začne jesť – môžu sa zúčastniť inej schôdze medzi $h \rightarrow e$

Koordinácia schôdzí 16

Program middle1

always

$\langle \Box x :: x.g = \langle \forall u: u \in x.mem :: u.g \rangle \rangle$

initially

$\langle \Box x :: x.co = false \rangle$

assign

$\langle \Box x ::$

$x.dine := h \text{ if } x.t \wedge x.g \Box$

$x.dine := t \text{ if } x.e \wedge \neg x.co \rangle$

Koordinácia schôdzí 17

Program os1

transformujeme príkazy os (z filozofov) tak aby sa vykonal nasledovný príkaz vždy keď sa zmení hodnota u.dine z h na e

$x.co := x.g$

Musíme ukázať že:

middle $\sqsubseteq$ os1 splňa cd1-cd3

prof $\sqsubseteq$ middle splňa požiadavky na user

sync1 = prof $\sqsubseteq$ middle $\sqsubseteq$ os1 splňa „sync“

Koordinácia schôdzí 18

Lema 1. $x.co \Rightarrow x.e$ v $sync1$

(t.j. nemôžu sa konať naraz susedné schôdze)

Dôkaz.

Na začiatku $x.co = false$ a teda $x.co \Rightarrow x.g$ platí. Keďže

$x.co \Rightarrow x.e \equiv \neg x.co \vee x.e$, stačí ukázať, že $\neg x.co \vee x.e$ je stabilné v $prof$, $middle$ a $os1$. Jediný zaujímavý prípad je $os1$. $\neg x.co$ unless $x.e$ ale $x.e$ je stabilné v $os1$ a z toho $\neg x.co \vee x.e$ je stabilné v $os1$

Koordinácia schôdzí 19

middle $\sqcap$ os1

z textu vidno, že to spíňa cd1-cd2. Ukážeme že aj cd3 (x.co je stable)

z prechádzajúcej lemy vieme, že $\lceil x.e \Rightarrow \lceil x.co$
x.co sa nemení v middle a v os1 by sa mohlo zmeniť len ak by sa zmenilo x.e čo sa nemôže

Koordinácia schôdzí 20

prof $\square$ middle (= usr)

udn1-udn3 platia lebo platia v middle a v prof sa nemení x.dine,
udn4 $(x.e \rightarrow \neg x.e)$ plynie z pr3

prof $\square$ middle $\square$ os1 (= sync)

z podmienok pre filozofov vieme:

$\langle \forall x, y: E[x, y] :: \neg(x.e \wedge y.e) \rangle$ sy4

$x.h \rightarrow x.e \wedge (x.co = x.g)$ sy5

$x.e \rightarrow \neg x.e$ sy6

sy1-sy3 sa z tohto ľahko ukážu.

Koordinácia schôdzí 21

Ideme „počítať“ u.g na asynchrónnej architektúre

u.g sa môže vyhodnotiť asynchrónne hlasovaním pre každé u.g, $u \in x.mem$ keď sa realizuje prechod $h \rightarrow e$

- x.prp : boolean – výsledok hlasovania
- x.prp je true ak u.g. je true pre všetkých doteraz hlasujúcich
- hlasovanie končí, ak x.prp je false alebo všetci hlasovali

Pijúci filozofi 1

$G=(V,E)$ neorientovaný, konečný, súvislý graf bez slučiek
filozof – môže byť v 3 stavoch:

klúdny, smädný, pijúci.

stavy mení v poradí:

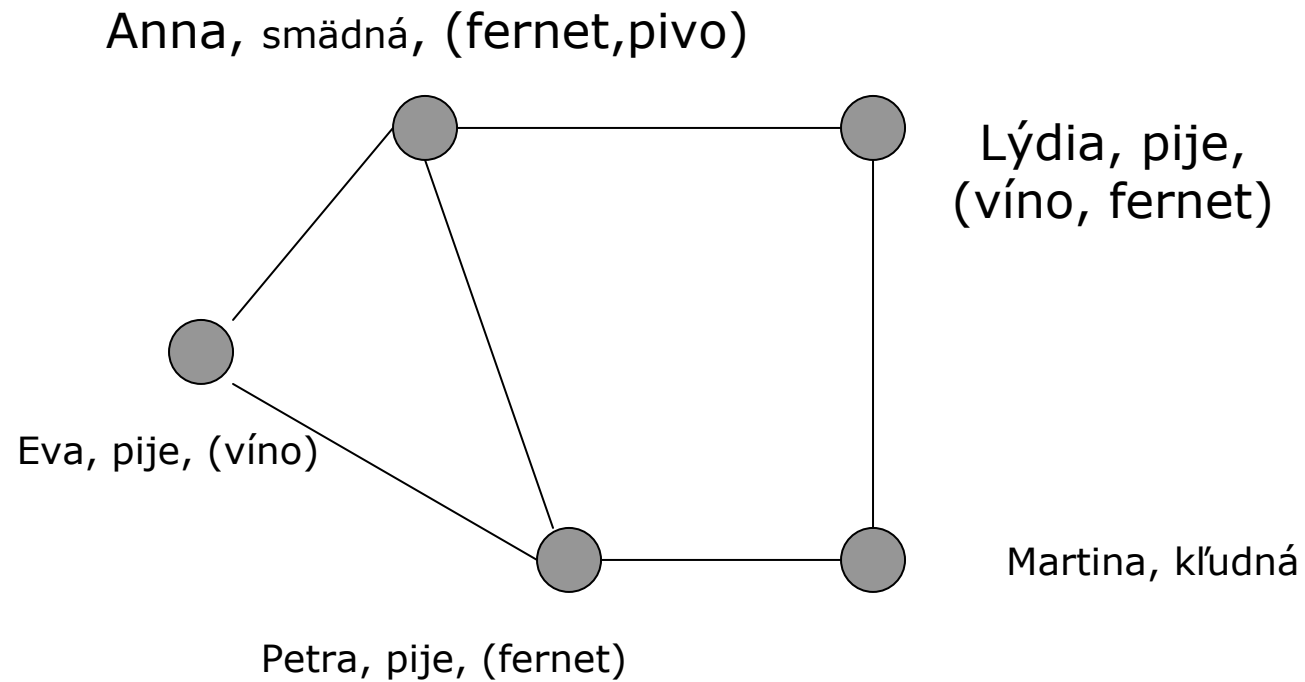
klúdny $\rightarrow$ smädný $\rightarrow$ pijúci $\rightarrow$ klúdny

každému smädnému alebo pijúcemu (=neklúdnému)
filozofovi je priradená nejaká množina nápojov (v okamihu
prechodu z klúdny do smädný), ktorá sa pokiaľ je filozof
neklúdny nemení.

Úloha:

- (1) zabezpečiť aby susední filozofi nepili ak majú spoločný nápoj
- (2) každý smädný bude raz piť za predpokladu, že nikto nepije večne

Pijúci filozofi 2

Pijúci filozofi 3

- situácia sa líši od večerajúcich filozofov – susedia môžu piť naraz, ak pijú rôzne nápoje, komu dať prednosť ak dopijú a opäť dostanú obaja smäd?
- „stav“ filozofa sa bude meniť v dvoch cykloch kľudný → smädný → pijúci → kľudný a thinking → hungry → eating → thinking

stav bude dvojica (stav_večerajúci, stav_pijúci)

Pijúci filozofi 4

Nemôžeme ovplyvniť prechody:

$(x, \text{klúdny}) \rightarrow (x, \text{smädny})$

$(x, \text{pijúci}) \rightarrow (x, \text{klúdny})$ pre ľubovoľný „večerajúci stav“ x

Predpokladáme, že:

1. (thinking, smädny) sa stane hungry alebo pijúci
2. hladný bude raz jesť (ak nikto neje večne)
3. konzumujúci a smädny sa stane meditujuúcim a pijúci, konzumujúci a nesmädny sa stane meditujuúcim alebo smädny

Pijúci filozofi 5

ideme navrhnuť osdrink
dané je userdrink

```

                ----- osdrink-----
userdrink      middle                               osdine
----userdine-----
```

osdine ..... je os z večerajúcich filozofov
userdine ... je user z večerajúcich filozofov

bar = userdrink $\sqcap$ osdrink

u.k (kľudný), u.s (smädný), u.p (pijúci)

u.nap – množina nápojov pridelená u

Pijúci filozofi 6

Špecifikácia userdrink

- $u.k$ unless $u.s$ udr1
- $u.s$ je stable udr2
- $u.p$ unless $u.k$ udr3
- $u.nap = N$ unless $u.k$ udr4
- invariant $u.nap = \emptyset \equiv u.k$ udr5
- $\forall u : u.p \rightarrow \neg u.p$ udr6

udr4 - ak je u neklúdny, množina nápojov sa nemení a tá je prázdna ak je klúdny udr5

Odvođená vlastnosť: $\neg u.p$ je stable

Pijúci filozofi 7

Špecifikácia bar

invariant $\neg(u.p \wedge u.v \wedge E[u,v] \wedge (u.nap \cap v.nap \neq \emptyset))$
 $u.s \rightarrow u.p$

dr1
dr2

Obmedzenia pre osdrink

$u.k, u.nap = N$ sú constant
 $u.p$ je stable

odr1
odr2

Odvodené vlastnosti pre osdrink

$\neg u.s$ je stable
 $u.s$ unless $u.p$

odr3
odr4

Pijúci filozofi 8

Odvozené vlastnosti bar

u.k unless u.s	dr3
u.s unless u.p	dr4
u.p unless u.k	dr5
u.nap = N unless u.k	dr6
invariant u.nap = $\emptyset \equiv$ u.k	dr7
u.p $\rightarrow \neg$ u.p	dr8

Pijúci filozofi 9

userdrink

$k \rightarrow s$

$p \rightarrow k$

middle

$s \rightarrow p$

$t \rightarrow h$

$e \rightarrow t$

osdine

$h \rightarrow e$

Pijúci filozofi 10

Špecifikácia middle

$u.k, u.nap = N$ sú constant

$u.p$ je stable

$u.t$ unless $u.h$

$u.h$ je stable

$u.e$ unless $u.t$

invariant $\neg(u.p \wedge u.v \wedge E[u,v] \wedge (u.nap \cap v.nap \neq \emptyset))$

$(u.t \wedge u.s)$ ensures $\neg(u.t \wedge u.s)$

$(u.e \wedge \neg u.s)$ ensures $\neg(u.e \wedge \neg u.s)$

mdr1

mdr2

mdr3

mdr4

mdr5

mdr6

mdr7

mdr8

dr3-7, dr8, $\langle \forall u : u.p \rightarrow \neg u.p \rangle$

mdr9

$\langle \forall u : u.e \wedge u.s \rightarrow u.t \wedge u.p \rangle$

Pijúci filozofi 11

Prechod zo stavu smädný do pijúci

smädný u začne piť ak pre každého z jeho susedov platí:

1) u konzumuje a v nepije nápoj, ktorý potrebuje u

alebo

2) nie je konflikt v nápojoch medzi u a v

Pijúci filozofi 12

Ideme zaručiť ako implementovať požiadavku, že v nepije niečo z u .nap.

Fľaškové riešenie:

pre každý nápoj máme fľašku (analógia s fork) a má ju u alebo v

$bot[u,v,n]$ má hodnotu u alebo v – spoločná fľaška medzi u a v s nápojom n

Pijúci filozofi 13

Nová špecifikácia middle

mdr1-5, mdr7-9 a

invariant

$$u.p \Rightarrow \langle \forall n,v: n \in u.nap \wedge E[u,v] :: bot[u,v,n] = u \rangle \quad \text{mdr10}$$

Presun fľašky

smädny proces u získa fľašku s nápojom n, ktorú zdiela s v ak:

1) v ju nepotrebuje ($n \notin v.nap$)

alebo

2) u konzumuje a v nepije

Pijúci filozofi 14

Prechod zo smädný do pijúci

smädný začne piť ak $\forall n \in u.nap$ a pre všetkých susedov v spoločnú fľaša pre nápoj n má u a v nekonzumuje a nepotrebuje n

Problémy:

musíme zistiť či v nekonzumuje a či $n \notin v.nap$

Riešenie:

Zavedieme request-bottle token (rb), pomocou ktorého proces informuje suseda, že potrebuje fľašu

Pijúci filozofi 15

$u.t \wedge u.s$ neostane taký navždy – buď začne byť u hladný alebo začne piť (mdr7)

$u.e \wedge \neg u.s$ neostane taký navždy – buď začne u meditovať alebo začne biť smädný (mdr8)

prechod z $u.e \wedge u.s$ je $u.t \wedge u.p$ (mdr11)

smädný u začne piť ak $\forall n \in u.nap$ a $\forall v \in E[u,v]$:

- u drží fľašku n ktorú zdiela s v
- u drží fork, ktorú zdieľa s v alebo u nemá rb pre fľašku (mdr12-3)

Pijúci filozofi 16

poslanie fľašky

u pošle fľašku, ktorú zdieľa s v ak ju u má a má aj rb a u ju nepotrebuje ($n \notin v.nap$) alebo u nepije a u nemá vidličku, ktorú zdieľa s v (mdr14-15)

poslanie rb

u pošle rb pre fľašku n ak u ho má ale nemá fľašku a u je smädný (mdr16-17)

Pijúci filozofi 17

$u.\text{maydrink} \equiv$

$\langle \forall n,v: n \in u.\text{nap} \wedge E[u,v] :: \text{bot}[u,v,n] = u \wedge$
 $(\text{rb}[u,v,n]=v \vee \text{fork}[u,v]=u) \rangle$

$\text{sendbot}[u,v,n] \equiv$

$\text{bot}[u,v,n]=u \wedge \text{rb}[u,v,n] = u \wedge$
 $[n \notin v.\text{nap} \vee (\text{fork}[u,v]=v \wedge \neg u.p)]$

$\text{sendreq}[u,v,n] \equiv (\text{rb}[u,v,n]=u \wedge \text{bot}[u,v,n]=v \wedge n \in u.\text{nap})$

Pijúci filozofi 18

špecifikácia middle

$(u.t \wedge u.s) \text{ unless } (u.t \wedge u.p)$	mdr11
$u.s \text{ unless } u.s \wedge u.\text{maydrink}$	mdr12
$(u.s \wedge u.\text{maydrink}) \text{ ensures } \neg(u.s \wedge u.\text{maydrink})$	mdr13
$\text{bot}[u,v,n]=u \text{ unless } \text{sendbot}[u,v,n]$	mdr14
$\text{sendbot}[u,v,n] \text{ ensures } \neg \text{sendbot}[u,v,n]$	mdr15
$\text{rb}[u,v,n]=u \text{ unless } \text{sendreq}[u,v,n]$	mdr16
$\text{sendreq}[u,v,n] \text{ ensures } \neg \text{sendreq}[u,v,n]$	mdr17

Pijúci filozofi 19

Program middle

initially

$\langle \Box u :: u.dine, u.drink = t, k \rangle$

assign

$\langle \Box u :: u.dine := h \text{ if } u.t \wedge u.s$
 $\quad \quad \quad \sim t \text{ if } u.e \wedge \neg u.s \rangle$

$\Box \langle \Box u :$
 $\quad u.drink := p \text{ if } u.s \wedge u.maydrink$
 $\quad || u.dine := t \text{ if } u.s \wedge u.maydrink \wedge u.e \rangle$

$\Box \langle \Box u, v, n : E[u, v] ::$
 $\quad bot[u, v, n] := v \text{ if } sendbot[u, v, n]$
 $\quad \Box rb[u, v, n] := v \text{ if } sendreq[u, v, n] \rangle$

end

Triedenie 1

Zadanie: $x[1..N]$ of integer (*navzájom rôzne*)

Úloha: nájsť pole $y[1..N]$ také, že

y je permutáciou $x \wedge \langle \forall i: 1 \leq i < N :: y[i] < y[i + 1] \rangle$ (1)

Dve základné stratégie:

- redukcia počtu zle usporiadaných dvojíc
- utriedenie časti poľa

Triedenie 2

1. Reduckia počtu zle usporiadaných dvojíc

(zatiaľ nešpecifikujeme, koľko dvojíc sa permutuje v každom kroku, v akom poradí sa permutujú a pod.)

- zavedme metriku

$$M = \langle +i, j: 0 < i < j \leq N: y[i] > y[j]:: 1 \rangle$$

- stratégia je formálne definovaná nasledujúcim invariantom, FP a progress podmienkou:

$$\text{invariant } y \text{ je permutáciou } x \quad (2)$$

$$\text{FP} \equiv (M = 0) \quad (3)$$

$$\langle \forall k: k > 0:: M = k \rightarrow M < k \rangle \quad (4)$$

- Dôkaz správnosti: stačí ukázať, že platí

$$(2) \wedge (3) \wedge (4) \Rightarrow \text{true} \rightarrow \text{FP}$$

a že (1) platí v každom FP.

Triedenie 3

2. Utriedenie časti poľa

budeme používať premennú m , $1 \leq m \leq N$ a v každom bode výpočtu bude platiť

(a) $y[m + 1 .. N]$ je utriedené

t.j. $\langle \wedge i, j: m < i < j \leq N :: y[i] < y[j] \rangle$

(b) všetky prvky $y[1 .. m]$ sú menšie než prvky $y[m + 1 .. N]$

t.j. $\langle \wedge i, j: 1 \leq i \leq m < j \leq N :: y[i] < y[j] \rangle$

keď zlúčime (a) a (b) dohromady, dostaneme

$\langle \wedge i, j: 1 \leq i < j \leq N \wedge m < j :: y[i] < y[j] \rangle$

na začiatku $m = N$ to zaručuje a ak chceme znížiť m , tak musíme permutovať $y[1 .. m]$ tak, aby pre nejaké k , $1 < k \leq m$, pole $y[k .. m]$ bolo utriedené a elementy tohoto poľa $y[k .. m]$ boli väčšie než prvky poľa $y[1 .. k - 1]$; potom položíme $m := k - 1$

Triedenie 4

Formálne:

invariant y je permutáciou x

$$\wedge 1 \leq m \leq N$$

$$\wedge \langle \wedge i, j: 1 \leq i < j \leq N \wedge m < j :: y[i] < y[j] \rangle \quad (5)$$

$$\text{FP} \equiv (m \leq 1) \quad (6)$$

$$\langle \forall k: k > 1 :: m = k \rightarrow m < k \rangle \quad (7)$$

Dôkaz správnosti: cvičenie.

Triedenie – Jednoduché riešenia 1

- budeme uvádzať len assign sekciu a predpokladať, že initially $\langle \parallel i: 1 \leq i \leq N :: y[i] = x[i] \rangle$

1. Reduckia počtu zle usporiadaných dvojíc

- Program P1

assign

$\langle \parallel i: 1 \leq i < N ::$

$y[i] := \min(y[i], y[i + 1])$

$\parallel y[i + 1] := \max(y[i], y[i + 1]) \rangle$

end{P1}

alebo

Triedenie – Jednoduché riešenia 2

Program P1'

assign

⟨ $\forall i: 1 \leq i < N ::$

$y[i], y[i + 1] := \text{sort2}(y[i], y[i + 1])$

end{P1'}

pričom funkcie min, max a sort2 majú nasledovný význam:

min: $2^N \rightarrow N$; vráti minimum množiny prirodzených čísel

max: $2^N \rightarrow N$; vráti maximum množiny prirodzených čísel

sort2: $N \times N \rightarrow N \times N$; vráti usporiadanú dvojicu čísel

napr. $\text{min}(7, 5, 1976) = 5$, $\text{max}(7, 5, 1976) = 1976$, $\text{sort2}(7, 5) = (5, 7)$

Triedenie – Sekvenčné architektúry 1

Priame zobrazenie na SA dáva:

- P1: má $N - 1$ príkazov, ktoré sa vykonávajú v cykle cez rastúce i , celý program potrebuje $O(N^2)$ krokov
- P2: podobne

V nasledujúcom ukážeme lepšiu realizáciu P1 a P2 na SA.

Z P2 odvodíme heapsort, zložitosť $O(N \cdot \log N)$ krokov.

Jadrom je zefektívnenie výpočtu maxima poľa $y[1 .. m]$.

Prvky $y[1 .. m]$ dáme do haldy tak, že $y[1]$ je maximum.

Triedenie – Sekvenčné architektúry 2

Program skeleton–heapsort

declare

m : integer

initially

$m = N$

assign

$y[m], y[1], m := y[1], y[m], m - 1$

if $y[1] = \langle \max j: 1 \leq j \leq m :: y[j] \rangle \wedge m > 1$

□ príkazy na permutáciu $y[1 .. m]$ tak, že $y[1]$ je maximum

end

Triedenie – Sekvenčné architektúry 3

strom: $y[i]$ má synov $y[2i]$ a $y[2i + 1]$ (a opačne *byť_synom*)

potomok: nereflexívny tranzitívny uzáver relácie *byť_synom*

zavedieme pole $top[1 .. N]$ of boolean,

$$top[i] \Rightarrow \quad y[i] \text{ je väčšie ako } y[j], \\ \text{kde } j \text{ je potomok } i \text{ a } 1 \leq j \leq m$$

formálne:

invariant

$$\langle \forall i, j: 1 \leq i \leq m \wedge j \leq m \wedge j \text{ je potomok } i \wedge top[i] :: \\ y[i] > y[j] \rangle \quad (8)$$

teda $\frac{m}{2}$

$$top[1] \Rightarrow y[1] = \langle \max j: 1 \leq j \leq m :: y[j] \rangle.$$

Triedenie – Sekvenčné architektúry 4

- Budeme používať nasledujúci invariant

$$\langle \forall i: \quad m/2 < i \leq N :: top[i] \rangle \quad (9)$$

teda $top[i]$ platí pre všetky listy a usporiadanú časť y .

- Predpokladajme, že N je nepárne.
- Myšlienka: ak $top[2i]$ a $top[2i + 1]$ platia, tak $top[i]$ bude platiť, ak $y[i] := \max(y[i], y[2i], y[2i + 1])$.
- Nech $l[i]$ označuje index toho syna i , ktorý je väčší, ak i nemá syna, potom $l[i] = 2i$

Triedenie – Sekvenčné architektúry 5

- Program P3 {nedeterministický heapsort}

declare

l: array [1 .. N] of integer

top: array [1 .. N] of boolean

always

$\langle \forall i: 1 \leq i \leq N ::$

$l[i] = \begin{array}{ll} 2i + 1 & \text{if } y[2i + 1] > y[2i] \wedge 2i + 1 \leq m \sim \\ 2i & \text{if } \neg(y[2i + 1] > y[2i] \wedge 2i + 1 \leq m) \end{array}$

$\rangle$

initially

$\langle \forall i: 1 \leq i \leq N :: top[i] = (2i > N) \parallel y[i] = x[i] \rangle \parallel m = N$

assign

$y[m], y[1], m := y[1], y[m], m - 1$ if $top[1] \wedge m > 1$

$\parallel top[1], top[\lceil m/2 \rceil] := false, true$ if $top[1] \wedge m > 2$

$\parallel \{ \text{usporiadanie } y[l[i]] \text{ a } y[i], \text{ ak } top[2i] \text{ a } top[2i + 1] \}$

$\langle \forall i: 1 \leq i \leq N/2 ::$

$y[l[i]], y[i], top[i], top[l[i]] :=$

$\text{sort2}(y[l[i]], y[i]), true, (2.l[i] > m)$

$\text{if } (2i \leq m) \wedge \neg top[i] \wedge top[2i] \wedge top[2i + 1] \rangle$

end{P3}

Triedenie – Sekvenčné architektúry 6

- Dôkaz. Musíme ukázať, že P3 spĺňa (5), (6), (7). Z textu programu zrejme platia (5), (8), (9).
- Dôkaz (7): $\langle \forall k: k > 1 :: m = k \rightarrow m < k \rangle$

Ukážeme, že platí

$$\text{true} \rightarrow \text{top}[1] \quad (10)$$

$$m = k \text{ unless } m < k \quad (11)$$

$$m = k \wedge k > 1 \wedge \text{top}[1] \rightarrow m < k \quad (12)$$

Potom $m = k \rightarrow (m = k \wedge \text{top}[1]) \vee m < k$ z PSP aplikované na (10), (11) a z predchádzajúceho a (12) máme

$$m = k \wedge k > 1 \rightarrow m < k$$

(11) a (12) platia priamo z P3, ostáva dokázať (10).

Triedenie – Sekvenčné architektúry 7

Dôkaz (10): $\text{true} \rightarrow \text{top}[1]$

Zavedieme metriku

$d = \langle +i: \text{top}[i]:: \text{počet vrcholov v podstrome s koreňom } i \rangle$

Vykonaním príkazu, ktorý položí $\text{top}[i] := \text{true}$ pre nejaké i sa zvýši hodnota d (lebo podstrom s koreňom jeho synom je menší)

Teda máme

$d = D$ ensures $\text{top}[1] \vee d > D$

avšak hodnota d je ohraničená, teda

$\text{true} \rightarrow \text{top}[1]$

Dôkaz (6): $\text{FP} \equiv (m \leq 1)$

$m > 1 \rightarrow m \leq 1$

/* zo (7) */

Ak $p \rightarrow q$, vieme, že platí $\text{FP} \Rightarrow (p \Rightarrow q)$, teda ak $p \rightarrow \neg p$, vieme, že $\text{FP} \Rightarrow \neg p$. Nech $p \equiv m > 1$, potom $\text{FP} \Rightarrow m \leq 1$. Z textu programu vieme, že $m \leq 1 \Rightarrow \text{FP}$.

Triedenie – Paralelné architektúry (synchronne) 1

zistíme, čo sa dá vykonať paralelne

Program P4

assign

⟨ || $i: 1 \leq i < N \wedge \text{even}(i)::$

$y[i], y[i + 1] := \text{sort2}(y[i], y[i + 1]) \rangle$

□ ⟨ || $i: 1 \leq i < N \wedge \text{odd}(i)::$

$y[i], y[i + 1] := \text{sort2}(y[i], y[i + 1]) \rangle$

end{P4}

$O(N)$ procesormi vykonanie P4 trvá $O(N)$. Nasledujúci program priamo „počíta“ kroky.

Triedenie – Paralelné architektúry (synchronne) 2

Program P5

declare m : integer

initially $k = 0 \wedge y[0] = -\infty \wedge y[N + 1] = \infty$

assign

$\langle \parallel i: 1 \leq i \leq N :: y[i] := \min(y[i], y[i + 1])$ if $(i = k \bmod 2)$ $\sim$

$\max(y[i], y[i - 1])$ if $(i \neq k \bmod 2) \rangle$

$\parallel k := k + 1$ if $k < N$

end{P5}

Triedenie – Rank sort 1

pre každý prvok z y vypočítame počet prvkov menších alebo rovných v y – táto hodnota je poradové číslo (pozícia) tohoto prvku v usporiadanom y

Program P6

```
declare  $r$ : array[1 .. N] of integer
```

```
always
```

```
   $\langle \forall i: 1 \leq i \leq N :: r[i] = \langle +j: 1 \leq j \leq N \wedge x[j] \leq x[i] :: 1 \rangle \rangle$ 
```

```
   $\square \langle \forall i: 1 \leq i \leq N :: y[r[i]] = x[i] \rangle$ 
```

```
end{P6}
```

Triedenie – Rank sort 2

Dôkaz: treba ukázať nasledujúce tri vlastnosti programu P6:

1. rovnosti sú proper
2. y je permutácia x
3. y je usporiadané

Výraz $\langle +j: 1 \leq j \leq N \wedge x[j] \leq x[i] :: 1 \rangle$ možno vypočítať v čase $O(\log N)$ s $O(N)$ procesormi.

Takže všetky $r[i]$ možno vypočítať v čase $O(\log N)$ s $O(N^2)$ procesormi.

Alebo v čase $O(N)$ s $O(N)$ procesormi, ak jeden procesor ráta $r[i]$, a to v čase $O(N)$.

Protokol na komunikáciu cez chybové kanály (Faulty channels)

proces sender má prístup k nekonečnej postupnosti dát
 ms

proces receiver: jeho výstupom je postupnosť mr , ktorá
spĺňa nasledovnú špecifikáciu:

invariant $mr \subseteq ms$

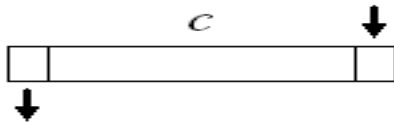
$|mr| = n \rightarrow |mr| = n + 1$

Faulty channels 2

- ak procesy komunikujú cez neohraničený spoľahlivý kanál, riešenie je jednoduché:

$c, ms := c; \text{head}(ms), \text{tail}(ms)$ {sender}
□ $c, mr := \text{tail}(c), mr; \text{head}(c)$ if $c \neq \text{null}$ {receiver}

kde initially $c = mr = \text{null}$ a $\text{head}(p); \text{tail}(p) \equiv p$.

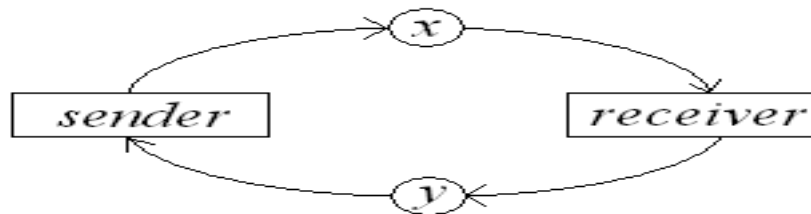

Faulty channels 3

budeme riešiť problém, ak c je chybné – správa môže byť stratená alebo duplikovaná, ale len *konečne veľa rás* zjednodušený problém:

sender a *receiver* komunikujú cez zdieľané premenné x a y :

- *sender* píše do x a číta y
- *receiver* píše do y a číta x

Faulty channels 4

- správa je stratená, ak *sender* zapíše do x prv, než to *receiver* prečítal
- správa je zduplikovaná, ak *receiver* znova číta x bez toho, že by sa medzitým obsah x zmenil
- podobne platí strata/duplikovanie pre y
- predpokladáme, že *sender* posiela postupnosť 1, 2, 3... (teda správy očísľujeme a namiesto správ posielame len ich čísla)
- nech
  - ks – posledné číslo poslané *senderom*
  - kr – posledné číslo prijaté *receiverom*
- initially $ks = 1 \wedge kr = 0$
- invariant $kr \leq ks$ {prijíma sa len to, čo bolo poslané}
- $kr = n \rightarrow kr = n + 1$ {nakoniec sa prijmú všetky správy}

Faulty channels 5

- požadovaný program musí spĺňať túto špecifikáciu a navyiac jeho príkazy sa dajú rozdeliť do dvoch skupín (pre *sender* a *receiver*):
  - *ks* vie čítať a písať len *sender* (sRW)
  - *kr* vie čítať a písať len *receiver* (rRW)
  - *x*, *y* sa môžu vyskytovať v oboch skupinách
  - do *x* vie priradovať len *sender*
  - do *y* vie priradovať len *receiver*

Faulty channels 6

zjemníme progress podmienku:

$$kr = n \rightarrow ks = n + 1 \rightarrow kr = n + 1$$

to sa zabezpečí príkazom

$$ks := kr + 1 \square kr := ks$$

pritom však toto nespĺňa podmienky (sRW) a (rRW)

opäť zjemníme progress podmienku:

$$kr = n \rightarrow y = n \rightarrow ks = n + 1 \rightarrow y = n + 1 \rightarrow kr = n + 1$$

- Program P1

```
declare  $x, y, ks, kr$ : integer
initially  $x, y, ks, kr = 1, 0, 1, 0$ 
assign
   $y := kr$            {receiver}
   $\square ks := y + 1$   {sender}
   $\square x := ks$       {sender}
   $\square kr := x$       {receiver}
end{P1}
```

Faulty channels 7

x je chybový kanál, cez ktorý sa posiela ks

y je chybový kanál, cez ktorý sa posiela potvrdenie

invariant $y \leq kr \leq x \leq ks \leq y + 1$ (I1)

Dôkaz:

- na začiatku (I1) platí
- každé priradenie $a := b$ spĺňa $a \leq b$,
a teda vykonanie $a := b$ zachová $a \leq b$

Faulty channels 8

progress podmienka

$$kr = n \rightarrow y = n \rightarrow ks = n + 1 \rightarrow y = n + 1 \rightarrow kr = n + 1$$

Dôkaz: ukážeme pre $y = n \rightarrow ks = n + 1$, ostatné podobne

- $y = n$ ensures $ks = n + 1$ vyplýva z nasledovného:
- $y = n \wedge ks \neq n + 1 \Rightarrow y = kr = x = ks \quad \{z \text{ (I1)}\}$
- $\{y = n\} ks := y + 1 \{ks = n + 1\}$
- $\{y = n \wedge ks \neq n + 1\} s \{y = n \vee ks = n + 1\}$

Faulty channels 9

Prenos ľubovoľnej postupnosti dát

ms – nekonečná postupnosť (lokálna *senderu*)

mr – nekonečná postupnosť (lokálna *receiveru*)

$ms[j]$, $j > 0$ označuje j -ty element ms

do x sa píše dvojica $x.dex$, $x.val$

- Program P2

```
declare  $x$ : (integer, data item),  $y$ ,  $ks$ ,  $kr$ : integer
```

```
initially  $y$ ,  $ks$ ,  $kr$  = 0, 1, 0  $\square$   $mr$  = null  $\square$   $x$  = (1,  $ms[1]$ )
```

```
assign
```

```
   $y$  :=  $kr$  {receiver}
```

```
   $\square$   $ks$  :=  $y$  + 1 {sender}
```

```
   $\square$   $x$  := ( $ks$ ,  $ms[ks]$ ) {sender}
```

```
   $\square$   $kr$ ,  $mr$  :=  $x.dex$ ,  $mr$  ;  $x.val$  if  $kr \neq x.dex$  {receiver}
```

```
end{P2}
```

Faulty channels 10

Správnosť P2:

invariant $mr \subseteq ms$

$|mr| = n \rightarrow |mr| = n + 1$

Pozorovanie: (I1) platí aj pre P2, kde miesto x je $x.dex$
označenie $x.val \in ms$ ak $\exists j : x.val = ms[j]$
platí nasledovný

invariant $x.val \in ms \wedge mr \subseteq ms \wedge |mr| = kr$ (I2)

(Hint: z (I1) $kr \neq x.dex \Rightarrow kr + 1 = x.dex$)

Progress podmienka má podobný dôkaz ako v P1

Poznámka. Z (I1) a hintu $kr := x.dex$ if $kr \neq x.dex$ možno v P2
nahradiť $kr := kr + 1$ if $kr \neq x.dex$ a zároveň možno $kr := y + 1$
nahradiť $ks := ks + 1$ if $ks = y$

Faulty channels 11

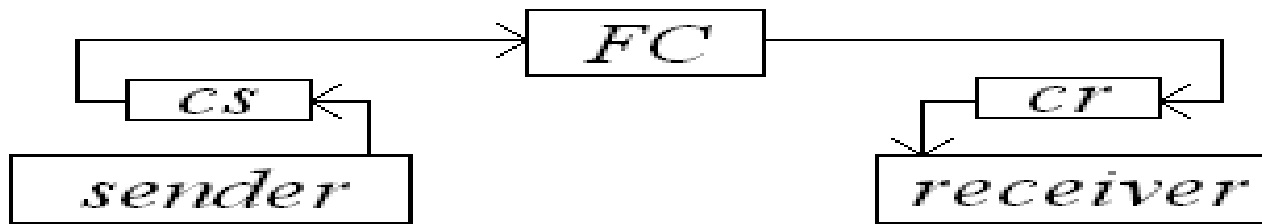
V predchádzajúcich programoch duplikovanie a strata správy boli „pod kontrolou“ *sendera a receivera*

špecifikácia chybného (resp. chybového) kanála:

- každá správa môže byť konečne veľa krát stratená
- každá správa môže byť konečne veľa krát duplikovaná
- správy sú prenášané v nezmenenom poradí
- správy nemôžu byť poškodené

Faulty channels 12

situácia s chybovým kanálom FC a bezchybovými kanálmi CS , CR :

Faulty channels 13

- FC môže len odobrať (head) z cs
stable cs je suffix cs^0
  - všeobecne kvantifikované, cs^0 je konštantná postupnosť
- FC môže pridať na koniec cr
stable cr^0 je prefix cr
- FC môže stratiť správu z cs alebo duplikovať správu do cr
invariant (cs – cs) loss cr
  - cs : celá „história“ cs
  - cs – cs : prefix cs bez cs
  - u loss v : v je možný výstup z chybného kanála, za predpokladu, že vstup je u
    - ($null$ loss $null$)
    - (u loss v) $\Rightarrow$ ($u;m$ loss v) *strata*
    - ($u;m$ loss v) $\Rightarrow$ ($u;m$ loss $v;m$) *duplikácia*

Faulty channels 14

[ak správa m (a žiadna iná) je nekonečne veľa krát pridaná do cs , tak sa m raz (*eventually*) objaví v cr]

- Predpokladáme množinu predikátov $p.m$ (predikát existuje pre každé m)
  - ak $p.m$ platí, žiadne iná správa ako m nemôže byť pridaná do cs
  - $p.m$ platí nanajvýš pre jedno m (počas „výpočtu“)
  - ak $p.m$ je true, tak raz (*eventually*) bude false alebo m je pridané do cs (t.j. zvýši sa dĺžka cs)
- za týchto predpokladov FC zaručí, že ak raz $p.m$ je true, potom sa raz (*eventually*) bude rovnať false alebo m sa objaví v cr
- Predpoklad: $p.m \wedge p.n \Rightarrow m = n$
  - $p.m \wedge cs = null \text{ unless } \neg p.m \vee cs = \langle\langle m \rangle\rangle$
  - $p.m \wedge (cs = cs^0) \wedge (cs \neq null) \text{ unless } \neg p.m \vee cs = tail(cs^0) \vee cs = cs^0; m$
  - $p.m \wedge |cs| = k \mapsto \neg p.m \vee |cs| > k$
- Záver: $p.m \rightarrow \neg p.m \vee (m \in cr)$

Faulty channels 15

- Program simulujúci FC
  - strata správy
 $cs := \text{tail}(cs)$ if $cs \neq \text{null}$
  - duplikácia správy
 $cr := cr; \text{head}(cs)$ if $cs \neq \text{null}$
  - správny transfér
 $cs, cr := \text{tail}(cs), cr; \text{head}(cs)$ if $cs \neq \text{null}$

(neobsahuje predpoklad, že len *konečne veľa* chýb možno vykonať za sebou)
- zavedieme premennú b : boolean, ktorá značí „chyba nenastane“

Faulty channels 16

Program FC

declare b : boolean

initially $b = \text{false}$

assign

$cs := \text{tail}(cs)$ if $cs \neq \text{null} \wedge \neg b$

$\square cr := cr; \text{head}(cs)$ if $cs \neq \text{null} \wedge \neg b$

$\square b, cs, cr := \text{false}, \text{tail}(cs), cr; \text{head}(cs)$ if $cs \neq \text{null}$

$\square b := \text{true}$

end{FC}

Faulty channels 17

Protokol $\square$ FC pre komunikáciu s dvoma chybnými kanálmi (pre cr, cs a pre $ackr, acks$) má spĺňať nasledujúce podmienky:

invariant $mr \subseteq ms$

$|mr| = n \rightarrow |mr| = n + 1$

Modifikujme P2 takto:

Faulty channels 18

Program P3

declare ks, kr : integer

initially

$ks, kr = 1, 0$

□ $cs, cr, acks, ackr = null, null, null, null$

□ $mr = null$

assign

$ackr := ackr; kr$

□ $ks := ks + 1$ if $acks \neq null \wedge ks = \text{head}(acks)$

|| $acks := \text{tail}(acks)$ if $acks \neq null$

□ $cs := cs; (ks, ms[ks])$

□ $kr, mr := kr + 1, mr; \text{head}(cr).val$

if $cr \neq null \wedge kr \neq \text{head}(cr).dex$

|| $cr := \text{tail}(cr)$

end{P3}

Faulty channels 19

- Pri dokazovaní správnosti protokolu použijeme upravené invarianty (I1), (I2)

$$\text{invariant } y \leq kr \leq x.\text{dex} \leq ks \leq y + 1 \quad (\text{I1})$$

$$\text{invariant } x.\text{val} \in ms \wedge mr \subseteq ms \wedge |mr| = kr \quad (\text{I2})$$

- (I1) sa dá prepísať (x, y môžu byť nedefinované, ak zodpovedajúce kanály sú *null*) nasledovným spôsobom:

$$\langle \forall y: y \in \text{acks} \vee y \in \text{ackr} :: y \leq kr \wedge ks \leq y + 1 \rangle \wedge$$

$$\langle \forall x: x \in \text{cs} \vee x \in \text{cr} :: kr \leq x.\text{dex} \leq ks \rangle \wedge$$

$$kr \leq ks \leq kr + 1$$

- podobne sa dá prepísať aj (I2)
- potrebujeme ešte jeden invariant:

$$\text{invariant } \text{cs.dex}, \text{cr.dex}, \text{acks}, \text{ackr} \text{ sú neklesajúce postupnosti} \quad (\text{I3})$$

- Úloha: dôkaz (I1), (I2), (I3) a nasledujúcej progress podmienky:

$$kr = n \rightarrow kr = n + 1$$

Faulty channels 20

- Z (I1) pre P3 máme
ak $cr \neq null$ tak $kr \leq \text{head}(cr).\text{dex} \leq kr + 1$
- teda
 $kr \neq \text{head}(cr).\text{dex} \equiv (kr \bmod 2 \neq [\text{head}(cr).\text{dex}] \bmod 2)$
 $ks = \text{head}(acks) \equiv (ks \bmod 2 = \text{head}(acks) \bmod 2)$
- P3 môže byť zjednodušené tak, že nahradíme kr, ks nasledujúcimi: $kr \bmod 2, ks \bmod 2$
- dostávame Alternating Bit Protocol

Global snapshots 1

Úloha: modifikovať daný program tak, aby sme mohli zaznamenať stav jeho výpočtu

toto je problémom pri asynchrónnych a distribuovaných systémoch

Príklad:

- Program P

```
declare x, y, z: integer
```

```
initially x, y, z = 0, 0, 0
```

```
assign x := z + 1  $\square$  y := x  $\square$  z := y
```

```
end{P}
```

Global snapshots 3

Podrobnejšia špecifikácia:

- pre zjednodušenie budeme predpokladať, že stav sa zaznamenáva len raz (ľahko sa to rozšíri pre viacnásobné použitie)
- transformujeme daný program tak, že potom tento zaznamená stav pôvodného programu
- *zaznamenaný stav* – stav, ktorý sa môže vyskytnúť vo výpočte, a to medzi tým, keď je zaznamenávanie (záznam) inicializované a ukončené
- zaznamenávanie je inicializované, ak premennej *begun* je priradená hodnota true
- *begun* je stable

Global snapshots 4

- nezaobráame sa tým, kedy sa *begun* stane true
- predpokladáme, že ak *begun* sa stane true, ak v konečnom čase sa ukončí zaznamenávanie
- pod *stavom* myslíme stav (t.j. hodnoty premenných) pôvodného programu
- $[s_0] \ v \ [s_1]$, kde s_0, s_1 sú stavy a v je konečná postupnosť príkazov, znamená: ak začneme v s_0 a vykonáme v , tak skončíme v s_1
- *init* – stav, pri ktorom je zaznamenávanie inicializované ($begun \leftarrow true$)
- *rec* – stav zaznamenaný transformovaným programom

Global snapshots 2

- stavom P je trojica hodnôt x, y, z
- ľahko vidno, že jediná možná postupnosť stavov P je
 $(0, 0, 0) \rightarrow (1, 0, 0) \rightarrow (1, 1, 0) \rightarrow (1, 1, 1) \rightarrow (2, 1, 1)$
 $\rightarrow (2, 2, 1) \rightarrow \dots$
- P spĺňa invariant
invariant $(x \geq y) \wedge (y \geq z) \wedge (z + 1 \geq x)$
- ak hodnotu x zaznamenáme v stave $(0, 0, 0)$ a hodnoty y a z v stave $(1, 1, 0)$, tak zaznamenaný stav $(0, 1, 0)$ nie je stavom žiadneho výpočtu

Global snapshots 5

- *cur* – nejaký stav, ktorý sa vyskytuje vo výpočte po tom, čo bolo zaznamenávanie ukončené
- požadujeme, aby existovali postupnosti *u*, *v* také, že $[init] u [rec] \wedge [rec] v [cur]$
- stavové premenné:
  - x.done* – platí práve vtedy, keď *x* bolo zaznamenané
- zaznamenávanie je ukončené, ak $\forall x$ platí *x.done*
- zaznamenaná hodnota je uložená do *x.rec*
- stav *rec* je teda daný hodnotami $\langle \forall x :: x.rec \rangle$
- stav *cur* je daný momentálnymi hodnotami *x*

Global snapshots 6

invariant a progress podmienka:

invariant $\langle \wedge x :: x.done \rangle \Rightarrow \langle \exists u, v: [init] u [rec] \wedge [rec] v [cur] \rangle$
 $begun \rightarrow \langle \wedge x :: x.done \rangle$

neformálne:

- zaznamenávanie sa skončí v konečnom čase
- $[rec]$ je na nejakej „ceste“ medzi $[init]$ a $[cur]$

Program P1

```
initially  $\langle \forall x :: x.done = false \rangle$   
add  $\langle \forall x :: x.rec, x.done = x, true \text{ if } begun \wedge \neg x.done \rangle$   
end{P1}
```

P1 je vhodný pre sekvenčné počítače, nevhodný pre asynchrónne počítače

Global snapshots 7

Zjemnenie pôvodnej špecifikácie:

pre každý stav výpočtu (pôvodného programu)
definujeme

$$\begin{aligned} x.\text{partial} &= & x.\text{rec} & \text{if } x.\text{done} \\ &\sim & x & \text{if } \neg x.\text{done} \end{aligned}$$

invariant a progress podmienka:

invariant $begun \Rightarrow \langle \exists u, v: v \text{ obsahuje len}$
zaznamenané premenné:: $[init] u [partial] \wedge$
 $[partial] v [cur] \rangle$

$begun \rightarrow \langle \wedge x:: x.\text{done} \rangle$

Global snapshots 8

neformálne:

- *partial* je kombináciou *rec* a *cur*
  - pre zaznamenané *rec = partial*
  - pre nezaznamenané *cur = partial*
- keď sa inicializuje zaznamenávanie, *init = partial*
- keď sa zaznamenávanie skončí, *rec = partial*
- zaznamenávanie nemení *partial*
- *v* necháva *partial* nezmenený

Výpočet pre program P:

Global snapshots 9

Events	State	Zaznamenané	partial	x.rec	y.rec	z.rec
initially	0, 0, 0	–	0, 0, 0	–	–	–
zmena stavu	1, 0, 0	–	1, 0, 0	–	–	–
záznam x	1, 0, 0	x	1, 0, 0	1	–	–
záznam y	1, 0, 0	x, y	1, 0, 0	1	0	–
zmena stavu	1, 1, 0	x, y	1, 0, 0	1	0	–
záznam z	1, 1, 0	x, y, z	1, 0, 0	1	0	0
zmena stavu	1, 1, 1	x, y, z	1, 0, 0	1	0	0

Global snapshots 10

Pravidlo R :

- Keď sa príkaz daného programu vykoná, tak platí jedno z nasledujúcich:
  - všetky premenné v danom príkaze sú zaznamenané,
  - všetky premenné v danom príkaze sú nezaznamenané;
- hodnota x môže byť zaznamenaná hocikedy potom, čo bolo zaznamenávanie inicializované, a prv, než sa vykoná príkaz obsahujúci x a nejaké už zaznamenané hodnoty.
- Tvrdenie: Každý program, ktorý implementuje R , spĺňa predchádzajúci invariant.

Global snapshots 11

Neformálny dôkaz:

Invariant platí, keď inicializujeme zaznamenávanie, za u , v vezmeme *null*.

Ukážeme, že invariant sa zachová po vykonaní príkazu t , ktorý spĺňa R .

- nech všetky premenné v t sú nezaznamenané a platí invariant pred vykonaním t . v obsahuje len premenné zaznamenané, teda v a t nemajú spoločné premenné. Môžu byť teda vykonané nezávisle na sebe;
  - za u vezmeme $u;t$
  - za v vezmeme v
- nech všetky premenné v t sú zaznamenané; potom *partial* sa nemení;
  - za u vezmeme u
  - za v vezmeme $v;t$

Global snapshots 12

V okamihu, keď sa inicializuje zaznamenávanie ($begun \leftarrow true$) platí

$$init = cur \wedge partial = cur$$

teda invariant platí pre $u = v = null$.

Predpokladajme, že invariant platí pre nejaké u, v a nejaký výpočet.

Budeme uvažovať 3 prípady, kedy sa môže meniť *partial* alebo *cur*.

Global snapshots 13

Prípád 1:

ak sa zaznamená premenná, tak sa nemenia hodnoty *partial* alebo *cur* a teda môžeme zobrať pôvodné *u*, *v*.

Teraz budeme uvažovať, že sa vykoná prílaz *t*. Nech *cur'* je stav pred vykonaním *t* a *cur* je stav po vykonaní *t*.

Podobne pre *partial*.

Z invariantu máme:

$$[init] u [partial'] \wedge [partial'] v [cur']$$

dálej

$$[cur'] t [cur]$$

Musíme nájsť *u'*, *v'* tak, aby platilo

$$[init] u' [partial] \wedge [partial] v' [cur]$$

(Vykonanie *t* neovplyvňuje *x.done* alebo *x.rec*.)

Global snapshots 14

- *Prípád 2:*

t obsahuje nezaznamenané premenné. Potom ľahko vidno

$$[partial^{\wedge}] t [partial] \quad (**)$$

a

$$[init] u;t [partial]$$
$$[partial^{\wedge}] v;t [cur] \quad (*)$$

t obsahuje len nezaznamenané premenné t.j. možno vymeniť poradie t a v , máme teda

$$[partial^{\wedge}] t;v [cur]$$

z predchádzajúceho (**)

$$[partial] v [cur]$$

Global snapshots 15

- *Prípád 3:*

t obsahuje len zaznamenané premenné.

Z definícií

$x.\text{partial} = x.\text{rec}$ if $x.\text{done} \sim x.\text{cur}$ if $\neg x.\text{done}$

$x.\text{partial}' = x.\text{rec}$ if $x.\text{done} \sim x.\text{cur}'$ if $\neg x.\text{done}$

teda $\text{partial} = \text{partial}'$

$[\text{init}]$ u $[\text{partial}]$

d'alej z $[\text{partial}']$ v $[\text{cur}']$ máme

$[\text{partial}]$ $v;t$ $[\text{cur}]$

Global snapshots 16

Jednoduché programy na zaznamenanie stavu

Asynchrónna shared-memory:

- v nejakom okamihu sa procesy dočasne zastavia
- zastavený proces ostane zastavený, kým sa nezaznamena globálny stav
- keď sú všetky zastavené, ich stavy sú zaznamenané
- po zaznamenaní sa opäť spustia

takto modifikovaný program triviálne spĺňa R

Global snapshots 17

Distribuovaná architektúra:

- využijeme proces *central*
- *central* pošle všetkým procesom požiadavku zastaviť výpočet
- každý proces po obdržaní tejto správy pošle potvrdenie *centralu* a zastaví sa
- keď *central* dostane potvrdenie od každého procesu, všetkým pošle príkaz na zaznamenanie stavu
- každý proces zaznamená stav a pošle ho *centralu*
- keď *central* dostane od každého jeho stav, pošle všetkým pokyn na pokračovanie
- keď procesy tento pokyn na pokračovanie dostanú, pošlú *centralu* potvrdenie a pokračujú
- keď *central* dostane všetky potvrdenia o pokračovaní, je pripravený na ďalší záznam
- každý proces využije 6 správ, triviálne to spĺňa R

Global snapshots 18

zatiaľ sme ignorovali, čo s obsahom kanálov (proces nemôže čítať priamo cez kanál)

- stav kanálu vypočítame z toho, čo bolo poslané *mínus* to, čo bolo prijaté

- pre kanál *c* platí:

- $c.sent = c.received; c.state$

t.j.

- $c.state = c.sent - c.received$

- *c.sent* je lokálna tomu, čo posiela

- *c.received* je lokálna tomu, čo prijíma

- definujeme

- $c.state.rec = c.sent.rec - c.received.rec$

- takýto mechanizmus je dosť neefektívny, lebo *c.received*, *c.sent* môžu byť veľmi dlhé, no my potrebujeme len ich rozdiel

- Modifikácia:

- keď proces zastaví činnosť, prv než zaznamená svoj stav, pošle na každý výstupný kanál *marker* (značku)

Global snapshots 19

Efektívne programy na zaznamenanie stavu

Asynchrónna shared-memory:

- predpokladajme, že premenná y v príkaze t bola zaznamenaná t.j. platí $y.done$ a že iná premenná x v t nebola zaznamenaná, t.j. $\neg x.done$
- pravidlo R hovorí, že t nemôže byť vykonané skôr, než sa x nezaznamená
- zaznamenanie x možno dorobiť zároveň s t :
 $\langle \parallel x: t \text{ obsahuje } x \wedge \neg x.done ::$
     $x.rec, x.done = x, \text{ true if } \langle \exists y: t \text{ obsahuje } y :: y.done$
 $\rangle \parallel t$

Global snapshots 20

- na začiatku predpokladajme, že zaznamenávanie je iniciované zaznamenávaním jednej špecifickej premennej *first*
 $first.rec, first.done := first, \text{true if } begun \wedge \neg first.done$
- je isté, že v konečnom čase po zaznamenaní *first* bude zaznamenaná každá premenná, ktorá sa vyskytuje v nejakom príkaze *t* spolu s *first*
- definujme
 $x \text{ je\_spolu s } y \equiv \langle \exists \text{ príkaz } t:: t \text{ obsahuje } x \wedge t \text{ obsahuje } y \rangle$
 $\text{je\_spolu}^* \equiv \text{tranzitívny uzáver je spolu}$
- platí
 $x.done \wedge x \text{ je\_spolu s } y \rightarrow y.done$
 $x.done \wedge x \text{ je\_spolu}^* \text{ s } y \rightarrow y.done$

Global snapshots 21

- ak pre nejakú premennú y neplatí

first je spolu* s y

tak premenné rozdelíme do skupín a zaznamenávanie aplikujeme zvlášť pre každú skupinu

Program P2

```
initially  $\langle \parallel x :: x.done = false \rangle$ 
```

```
transform  $\forall t$ 
```

```
 $\langle \parallel x: t \text{ obsahuje } x \wedge \neg x.done ::$ 
```

```
 $x.rec, x.done = x, \text{true if } \langle \exists y: t \text{ obsahuje } y :: y.done$ 
```

```
 $\rangle\rangle$ 
```

```
 $\parallel t$ 
```

```
add
```

```
 $first.rec, first.done = first, \text{true if } begun \wedge \neg first.done \rangle$ 
```

```
end{P2}
```

Global snapshots 22

Distribuovaná architektúra:

- 1 Nech iniciátor je proces, ktorý iniciuje zaznamenávanie tak, že zaznamená svoj vlastný stav a pošle markre na všetky vychádzajúce kanály
- 2 Proces, ktorý ešte nezaznamenal svoj stav, po prijatí markra zaznamená svoj stav a pošle marker na všetky vychádzajúce kanály, ktoré mu patria
- 3 Stav kanálaje zaznamenaný procesom, ktorý z neho prijíma správy – je to postupnosť správ prijatá po tom, čo jeho vlastný stav je zaznamenaný a prv, než sa príjme marker

Detekovanie stabilných vlastností 1

Detekovanie stabilných vlastností:

- je to problém, keď top musíme robiť počas behu programu
- rozdelíme úlohu na dve časti:
  1. zaznamenáme globálny stav
  2. zistíme, či zaznamenaný stav má požadovanú vlastnosť

Detekovanie stabilných vlastností 2

- claim ..... boolovská premenná
- W ..... stabilná vlastnosť

claim detects W   ak:

invariant claim $\Rightarrow$ W

W $\rightarrow$ claim

Detekovanie stabilných vlastností 3

- rec .....zaznamenaný stav
- $W(s)$ hodnota W v stave s

Definujme

$$claim \equiv W(rec)$$

(predpokladajme, že počiatočná hodnota rec je taká, že $\neg W(rec)$)

Detekovanie stabilných vlastností 4

Riešenie:

$rec :=$ globálny stav výpočtu if $\neg W(rec)$

t.j. z času na čas sa zaznamenáva rec až kým
neplatí $W(rec)$

Detekovanie stabilných vlastností 5

Dôkaz správnosti stratégie, t.j. toho, že platí:

$W(\text{rec})$ detects W ($W \dots W(\text{okamžitý stav})$)

Dôkaz invariantu (invariant $W(\text{rec}) \Rightarrow W$)

každý stav st po zaznamenaní je dosiahnuteľný z rec i.e. existuje v

$[\text{rec}]$ v $[\text{st}]$

Detekovanie stabilných vlastností 6

Kedže W je stable tak pre každé dva stavy s_1, s_2 také, že s_2 je dosiahnutelné z s_1 platí:

$$W(s_1) \Rightarrow W(s_2)$$

a odtiaľ

$$W(\text{rec}) \Rightarrow W(s)$$

pre všetky stavy s , ktoré sa vyskytujú po ukončení zaznamenávania

Detekovanie stabilných vlastností 7

Dôkaz progress podmienky ($W \rightarrow W(\text{rec})$)

ak zaznamenávanie je iniciované v stave keď W platí, tak W bude platiť aj v stave rec (keďže je W stabilné)

Platí W ensures $W(\text{rec})$

keďže

$\{W \wedge \neg W(\text{rec})\}$

$\text{rec} := \text{globálny stav výpočtu if } \neg W(\text{rec})$

$\{W(\text{rec})\}$

Detekovanie stabilných vlastností 8

Detekcia terminácie

daná množina procesov V , každý proces môže byť v dvoch stavoch:

- idle (dosiahol pevný bod)
- active ($\neg$ idle)

ak je process v idle tak jeho stav môže zmeniť iný proces u , ktorý s ním zdieľa premennú, ktorú u môže meniť (tento vzťah označíme grafom (V,E) , kde (u,v) je hrana) t.j.:

$v.\text{idle} := v.\text{idle} \wedge u.\text{idle}$

aktívny proces sa môže kedykoľvek stať idle

Detekovanie stabilných vlastností 9

Program R0

assign

$\langle \Box u, v : (u, v) \in E :: v.\text{idle} := v.\text{idle} \wedge u.\text{idle} \rangle$

$\Box \langle \Box u : u \in V :: u.\text{idle} := \text{true} \rangle$

end

terminácia nastane, keď všetky procesy sú idle, t.j.

$W \equiv \langle \wedge u : u \in V :: u.\text{idle} \rangle$

claim detects W

Detekovanie stabilných vlastností 10

Program R1

initially claim = false

add

claim := $\langle \bigwedge u : u \in V :: u.\text{idle} \rangle$

tento program síce detekuje termináciu ale je vhodný len pre sekvenčné architektúry

Detekovanie stabilných vlastností 11

Asynchrónna shared-memory architektúra

Stratégia:

invariant $d = \{u \mid u.\text{idle}\}$

claim detects $(d=V)$

Program R2

initially claim = false $\square d = \{u \mid u.\text{idle}\}$

assign

$\langle \square u, v : (u, v) \in E :: v.\text{idle} := v.\text{idle} \wedge u.\text{idle}$

$\parallel d := d - \{v\}$ if $\neg u.\text{idle} \rangle$

$\square \langle \square u : u \in V :: u.\text{idle} := \text{true} \parallel d := d \cup \{u\} \rangle$

$\square \text{claim} := (d=V)$

end

Detekovanie stabilných vlastností 12

nevýhoda R2 je, že d mení každý príkaz

Vylepšenie:

b – množina procesov

u.delta – množina procesov, ktoré u aktivoval od poslednej zmeny b (u.delta je lokálna ku u)

Detekovanie stabilných vlastností 13

Program R3

initially claim = false $\square$ b= $\emptyset$ $\square$ $\langle \square u : u.\text{delta} = \emptyset \rangle$

assign

$\langle \square u, v : (u, v) \in E :: v.\text{idle} := v.\text{idle} \wedge u.\text{idle}$

$\parallel u.\text{delta} := u.\text{delta} \cup \{v\}$ if $\neg u.\text{idle} \rangle$

$\square \langle \square u : u \in V :: u.\text{idle} := \text{true} \rangle$

$\square \langle \square u : b, u.\text{delta} := b \cup \{u\} - u.\text{delta}, \emptyset$ if $u.\text{idle} \rangle$

$\square \text{claim} := (b = V)$

end

Byzantská dohoda 1

Zadanie:

- dva druhy procesov: spoľahlivé a nespoľahlivé
- špeciálny proces generál: jeden z nich; môže byť spoľahlivý alebo nespoľahlivý
- procesy navzájom komunikujú
- každý má lokálnu premennú, sú uložené v poli *byz*: proces *x* má premennú *byz[x]*

Úloha: navrhnúť program, ktorý keď vykonávajú spoľahlivé procesy, tak všetky si nastaví rovnakú hodnotu premennej *byz*. Navyše, ak je generál spoľahlivý, tak touto hodnotou je počiatočná hodnota generála $d^0[g]$

Byzantská dohoda 2

- Predpokladáme, že je
     t nespoľahlivých
     $> 2.t$ spoľahlivých
(inak algoritmus neexistuje: napr. 1 nespoľahlivý a 2 spoľahliví: toto je aj základ pre dôkaz)
- Označenie premenných:
     u, v, w – spoľahlivý proces
     x, y, z – ľubovoľný proces
     g – proces generál
- premenné spoľahlivých procesov budeme označovať *spoľahlivé*, podobne pre nespoľahlivé

Byzantská dohoda 3

Spec1:

$$\text{byz}[u] = \text{byz}[v]$$

a ak g je spoľahlivý, tak

$$\text{byz}[u] = d^0[g]$$

Ak g je spoľahlivý, tak druhá podmienka implikuje prvú.

Obmedzíme sa na prípad, keď $d^0[g]$ je boolovská.

V prípade, že $d^0[g]$ má 2^m možných hodnôt, zakódujeme ich do m bitov a spustíme paralelne na (teraz už boolovské) zložky binárneho kódu.

Byzantská dohoda 4

Premenné:

con – postupnosť matic (presvedčenia)

$con^r[x, y]$ – r -tá matica a jej prvok $[x, y]$

$con^r[x, y]$ – je boolovská a lokálna pre x

$d^r[x]$ – je boolovská a lokálna pre x

(hodnota x v r -tom kole dohadovania)

$con^r[u, *] = \langle + x: con^r[u, x] :: 1 \rangle$

Byzantská dohoda 5

Spec2:

$$(B1) \quad \langle \wedge u: u \neq g :: \neg d^0[u] \rangle \wedge \langle \wedge u, x :: \neg con^0[u, x] \rangle$$

$$(A1) \quad con^r[u, v] = d^{r-1}[v]$$

$$(A2) \quad con^{r-1}[u, x] \Rightarrow con^r[v, x]$$

$$(E1) \quad d^r[u] = d^{r-1}[u] \vee (con^r[u, *] \geq r \wedge con^r[u, g])$$

$$(E2) \quad byz[u] = d^{t+1}[u]$$

Správnost Spec2 (ukážeme, že Spec2 $\Rightarrow$ Spec1)

Byzantská dohoda 6

- Veta: Ak g je spoľahlivý, tak platí

$$\langle \forall r: r \geq 1 :: d^r[u] = d^0[g] \rangle$$

Dôkaz: indukciou cez r

$r = 1$:

z (E1): $d^1[u] = d^0[u] \vee (\text{con}^1[u, *] \geq 1 \wedge \text{con}^1[u, g])$,

ale $\text{con}^1[u, g] \Rightarrow \text{con}^1[u, *] \geq 1$

a z (A1) $\text{con}^1[u, g] = d^0[g]$, takže

$$d^1[u] = d^0[u] \vee d^0[g].$$

Ak $u = g$, tak $d^1[g] = d^0[g] \vee d^0[g]$,

ak $u \neq g$, tak $d^1[u] = \text{false} \vee d^0[g] = d^0[g]$

$r > 1$:

$d^r[u] = d^{r-1}[u] \vee (\text{con}^r[u, *] \geq r \wedge \text{con}^r[u, g])$

z hypotézy vieme, že $d^{r-1}[u] = d^0[g]$

z (A1) $\text{con}^r[u, g] = d^{r-1}[g] (= d^0[g])$,

teda $d^r[u] = d^0[g] \vee (\text{con}^r[u, *] \geq r \wedge d^0[g])$ z čoho

$$d^r[u] = d^0[g]$$

Byzantská dohoda 7

Veta: $\langle \forall u, v :: d^{t+1}[u] = d^{t+1}[v] \rangle$

Dôkaz: Ak g je spoľahlivý, tak platnosť vyplýva z predošlej vety.

Nech teda g je nespoľahlivý.

Nech r je najmenšie také, že $d^r[u]$ platí pre nejaké u . Ak také r neexistuje, veta platí. Ukážeme, že platí $r \leq t$ a $d^{r+1}[v]$ pre $\forall v$.

$\neg d^{r-1}[u] \wedge d^r[u]$	<i>/* výber r a u */</i>
$con^r[u, *] \geq r \wedge con^r[u, g]$	<i>/* z (E1) */</i>
$con^r[u, x] \Rightarrow con^{r+1}[v, x]$	<i>/* z (A2) */</i>
$\neg con^r[u, u]$	<i>/* z (A1), $\neg d^{r-1}[u]$ */</i>
$con^{r+1}[v, u]$	<i>/* z (A1), $d^r[u]$ */</i>
$con^{r+1}[v, *] > con^{r+1}[u, *]$	<i>/* z predošlých troch */</i>
$con^{r+1}[v, *] \geq r + 1$	<i>/* z (a) */</i>
$con^{r+1}[v, g]$	<i>/* z 2.riadku a (A2) */</i>
$d^{r+1}[v]$	<i>/* z predošlých dvoch */</i>

Byzantská dohoda 8

Teraz ukážeme, že $r \leq t$, čím dostaneme $d^{r+1}[u] \Rightarrow d^{t+1}[v]$ z (E1).

Vyberali sme r tak, že bolo najmenšie, teda

$$\neg d^{r-1}[w]$$

$$\neg \text{con}^r[u, w] \quad /* \text{ z (A1) } */$$

t.j. con pre spoľahlivé neplatí (v r -tom kole), môže to platiť
teda len pre nespoľahlivé (nie nutne pre všetky), ktorých je t .

Čiže

$$\text{con}^r[u, *] \leq t$$

$$r \leq \text{con}^r[u, *] \leq t$$

Byzantská dohoda 9

Vlastnosti (A1) a (A2) sa nedajú zabezpečiť pri neautorizovanom komunikovaní, preto ich musíme zjemniť.

Zavedieme nové premenné:

$sum^r[x, y]$ – of integer

$obs^r[x, y]$ – of boolean

$val^r[x, y]$ – of boolean

Spec3: (B1), (E1), (E2) a nasledujúce:

(B2) $\neg obs^0[u, x]$

(A3) $0 \leq sum^r[u, x] - \langle +w: obs^r[w, x]:: 1 \rangle \leq t$

(E3) $obs^{r+1}[u, x] = (obs^r[u, x] \vee sum^r[u, x] > t \vee val^r[u, x])$

(E4) $val^r[u, v] = dr[v]$

(E5) $con^r[u, x] = sum^r[u, x] > 2.t$

Byzantská dohoda 10

Vysvetlenie:

- (A3) $sum^r[u, x]$ – odhad u -čka, pre koľko w platí
 $obs^r[w, x]$
- (E4) $val^r[u, x]$ – odhad u hodnoty $d^r[x]$
(ak x je spoľahlivý, tak je to presne $d^r[x]$)
- (E3) $obs^{r+1}[u, x]$ platí, ak
 $obs^r[v, x]$ platí pre nejaké spoľahlivé v
($obs^r[u, x] \vee sum^r[u, x] > t$)
alebo u odhaduje, že $d^r[x]$ platí
- (E5) $con^r[u, x]$ platí, ak $obs^r[w, x]$ platí pre viac než t
spoľahlivých procesov w

Byzantská dohoda 11

Správnosť Spec3 (ukážeme, že $\text{Spec3} \Rightarrow \text{Spec2}$)

Z (A3) vieme, že

$$(D1) \quad \langle \exists w :: \text{obs}^r[w, x] \rangle \vee \text{sum}^r[u, x] \leq t$$

$$(D2) \quad \langle \forall w :: \text{obs}^r[w, x] \rangle \Rightarrow \text{sum}^r[u, x] > 2.t$$

$$(D3) \quad \text{sum}^r[u, x] > 2.t \Rightarrow \text{sum}^r[v, x] > t$$

Dôkaz D3:

$$\text{sum}^r[u, x] > 2.t \Rightarrow \langle +w: \text{obs}^r[w, x] :: 1 \rangle > t$$

$$\text{sum}^r[v, x] \geq \langle +w: \text{obs}^r[w, x] :: 1 \rangle > t$$

Byzantská dohoda 12

Lema 1: $\langle \forall r: r \geq 0 :: obs^{r+1}[u, v] = d^r[v] \rangle$

Dôkaz: indukciou cez r

$r = 0$

z (E3): $obs^1[u, v] = (obs^0[u, v] \vee sum^0[u, v] > t \vee val^0[u, v])$

z (B2) $(\forall w :: \neg obs^0[w, v])$ a z (D1) máme:

$obs^1[u, v] = val^0[u, v]$

a z (E4)

$obs^1[u, v] = d^0[v]$

$r > 1$:

$obs^{r+1}[u, v] = (obs^r[u, v] \vee sum^r[u, v] > t \vee val^r[u, v])$

$sum^r[u, v] > t \Rightarrow \langle \exists w :: obs^r[w, v] \rangle$ /* z (D1) */

$obs^r[u, x] \vee sum^r[u, x] > t \Rightarrow \langle \exists w :: obs^r[w, v] \rangle$

$\langle \exists w :: obs^r[w, v] \rangle \Rightarrow d^{r-1}[v]$ /* indukcia */

$d^{r-1}[v] \Rightarrow d^r[v]$ /* z (E1) */

$val^r[u, v] = d^r[v]$ /* (E4) */

$obs^{r+1}[u, v] = d^r[v]$ /* z $\uparrow$ */

Byzantská dohoda 13

Lema 2: $\langle \forall r: r \geq 0:: con^r[u, v] = obs^r[u, v] \rangle$

Dôkaz: indukciou cez r

$r = 0$:

$sum^0[u, v] \leq t$
 $\neg con^0[u, v]$

/* z (B2) */

/* z predošlého a (E5)*/

$r > 1$:

$obs^r[u, v] = d^{r-1}[v]$

/* lema 1 */

$\langle \forall w, w':: obs^r[w, v] = obs^r[w', v] \rangle$

/* z $\uparrow$ */

$obs^r[u, v] = sum^r[u, v] > 2.t$

/* z $\uparrow$ a (D1), (D2) */

$obs^r[u, v] = con^r[u, v]$

/* z (E5) */

Byzantská dohoda 14

Veta: $\langle \forall r: r \geq 1 :: \text{con}^r[u, v] = d^{r-1}[v] \rangle$

Dôkaz: z liem 1 a 2

Veta: $\langle \forall r: r \geq 0 :: \text{con}^r[u, x] \Rightarrow \text{con}^{r+1}[v, x] \rangle$

Dôkaz:

nech $\text{con}^r[u, x]$, potom

$\text{sum}^r[u, v] > 2.t$ /* z (E5) */

$\langle \forall w :: \text{sum}^r[w, x] > t \rangle$ /* z (D3) */

$\langle \forall w :: \text{obs}^{r+1}[w, x] \rangle$ /* z (E3) */

$\text{sum}^{r+1}[v, x] > 2.t$ /* z (D2) */

$\text{con}^{r+1}[v, x]$ /* z (E5) */

Byzantská dohoda 15

Vlastnosti (B1) a (B2) sa už ľahko implementujú ako rovnice. (E1) – (E5) už sú priamo rovnice, teraz ostáva prepísať (A3) do rovníc.

Premenné:

$robs^r[u, z, x]$ – lokálna k u , ktorá číta hodnotu $obs^r[z, x]$

$sum^r[u, x]$ – počet z takých, že je $robs^r[u, z, x]$

true

Spec4: (B1), (B2), (E1) – (E5) a nasledujúce:

(E6) $robs^r[u, z, x] = obs^r[z, x]$

(E7) $sum^r[u, x] = \langle +z: robs^r[u, z, x]:: 1 \rangle$

Byzantská dohoda 16

Vysvetlenie:

- proces u číta počet procesov z , pre ktoré platí $obs^r[z, x]$; výsledok si uloží do $sum^r[u, x]$
- započítajú sa všetky spoľahlivé w , pre ktoré platí $obs^r[w, x]$, a teda platí dolná hranica
- keďže máme t nespoľahlivých, hodnota $sum^r[u, x]$ nemôže prekročiť $\langle +w: obs^r[w, x]:: 1 \rangle$ o viac než t

Tým je dokázaná správnosť Spec4 (lebo Spec4 $\Rightarrow$ Spec3).

Byzantská dohoda 17

- Program Byzantská dohoda
always

$$\langle \Box y: y \neq g :: d^0[y] = \text{false} \rangle \quad (\text{B1})$$

$$\Box \langle \Box y, x :: \text{obs}^0[y, x] = \text{false} \rangle \quad (\text{B2})$$

$$\Box \langle \Box r, y: 1 \leq r \leq t + 1 ::$$

$$d^r[y] = d^{r-1}[y] \vee (\text{con}^r[y, *] \geq r \wedge \text{con}^r[y, g]) \rangle$$

{ „con^r[y, *]“ je skratka za „ $\langle + z: \text{con}^r[y, z] :: 1 \rangle$ “ }

$$\Box \langle \Box y :: \text{byz}[y] = d^{t+1}[y] \rangle \quad (\text{E2})$$

$$\Box \langle \Box r, y, x: 0 \leq r \leq t + 1 ::$$

$$\text{obs}^{r+1}[y, x] = (\text{obs}^r[y, x] \vee \text{sum}^r[y, x] > t \\ \vee \text{val}^r[y, x]) \quad (\text{E3})$$

$$\Box \text{val}^r[y, x] = d^r[x] \quad (\text{E4})$$

$$\Box \text{con}^r[y, x] = \text{sum}^r[y, x] > 2.t \rangle \quad (\text{E5})$$

$$\Box \langle \Box r, y, z, x: 0 \leq r \leq t + 1 :: \text{robs}^r[y, z, x] = \text{obs}^r[z, x] \rangle \quad (\text{E6})$$

$$\Box \langle \Box r, y, z, x: 0 \leq r \leq t + 1 ::$$

$$\text{sum}^r[y, x] = \langle +z: \text{robs}^r[y, z, x] :: 1 \rangle \rangle \quad (\text{E7})$$

end

Byzantská dohoda 18

Rovnice možno usporiadať v správnom poradí (splnenie požiadavky pre always-sekciu):

(B1), (B2), (E6), (E7), (E4), (E3), (E5), (E1), (E2)

Temporálne logiky

proпозиčná logika $\approx$ logika prvého rádu
globálna $\approx$ kompozičná
vetviaci sa čas $\approx$ lineárny čas
časové body $\approx$ časové intervaly
diskrétny čas $\approx$ spojitý čas
minulosť $\approx$ budúcnosť

Temporálne logiky 1

- časová os:
  - dvojica $(S, \prec)$, kde $\prec$ je úplné usporiadanie
  - izomorfná s $(\mathbb{Q}, <)$
- čas:
  - diskretný
  - počiatočný okamih
  - nekonečný
- *AP*: atomické propozície (ozn. $P, Q, \dots$)
- štruktúra lineárneho času: trojica $M = (S, x, L)$, kde
  - S – množina stavov
  - $x: \mathbb{N} \rightarrow S$ – postupnosť stavov
  - $L: S \rightarrow \mathbf{P}(AP)$ – určuje pre daný stav, ktoré atomické propozície v tomto stave platia (teda ktoré *AP* sú true)

Temporálne logiky 2

- označenie:
  - postupnosť stavov $x = s_0, s_1, s_2, s_3, \dots$
  - definujeme $x^i = s_i, s_{i+1}, s_{i+2}, s_{i+3}, \dots$ (teda $x = x^0$)
- základné temporálne operátory:
  - $\diamond p$ – eventually p (raz určite p)(textovo Fp)
  - $\square p$ – vždy p (textovo Gp)
  - $\bigcirc p$ – nasledujúci krát p (textovo Xp)
  - $p \cup q$ – p until q (q začne platiť, keď p prestane)

Temporálne logiky 3

- Syntax: množina PLTL formúl je definovaná ako najmenšia množina generovaná nasledujúcimi pravidlami:
  - každá AP (atomická propozícia) P je formula
  - ak p, q sú formuly, tak $p \wedge q, \neg p$ sú formuly
  - ak p, q sú formuly, tak $p \cup q, Xp$ sú formuly

potom možno zaviesť označenia

$$Fp = \text{true} \cup p$$

$$\diamond p$$

$$Gp = \neg F\neg p$$

$$\square p$$

$$F^\infty p = GFp$$

(nekonečne veľa krát)

$$G^\infty p = FGp$$

(skoro všade)

Temporálne logiky 4

- Sémantika:

$x \models P$ iff $P \in L(s_0)$ pre atomickú propozíciu P

$x \models p \wedge q$ iff platí $x \models p$ and $x \models q$

$x \models \neg p$ iff neplatí $x \models p$

$x \models (p \cup q)$ iff $\exists j (x^j \models q$ and $\forall k < j: x^k \models p)$

$x \models Xp$ iff $x^1 \models p$

$x \models Fp$ iff $\exists j (x^j \models p)$

$x \models Gp$ iff $\forall j (x^j \models p)$

$x \models F^\infty p$ iff $\forall k \exists j \geq k (x^j \models p)$

$x \models G^\infty p$ iff $\exists k \forall j > k (x^j \models p)$

- Príklady:

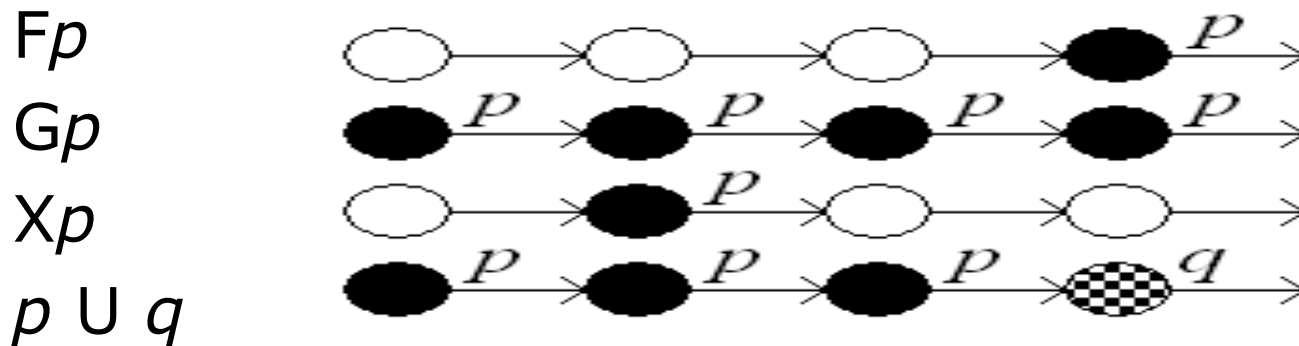
$G(p \Rightarrow Fq)$: vždy keď platí p , tak raz začne platiť aj q

$p \wedge G(p \Rightarrow Xq) \Rightarrow Gp$: temporálna formulácia indukcie

$p \Rightarrow Fq$: ak p platí teraz, tak raz bude platiť q

Temporálne logiky 5

Príklady použitia operátorov F, G, X a U v
propozičnej lineárnej temporal logic (značky sú
pri vrcholoch)

Temporálne logiky 6

- temporálna štruktúra: trojica $M = (S, R, L)$, kde
 S – množina stavov
 $R \subseteq S \times S$ taká, že $\forall s \in S \exists t \in S (s, t) \in R$
 $L: S \rightarrow \mathbf{P}(AP)$ – určuje pre daný stav, ktoré atomické propozície v tomto stave platia (teda ktoré AP sú true)
- M možno chápať ako značkovaný orientovaný graf s vrcholmi S , hranami danými R a vrcholy majú značky dané L
- Hovoríme, že M je
  - *acyklický*, ak nemá orientované cykly
  - *stromová štruktúra*, ak každý vrchol má nanajvýš jedného predchodcu
  - *strom*, ak je stromová štruktúra a má koreň
- označenie:
  - plná cesta $x = (s_0, s_1, s_2, s_3, \dots)$: pre $\forall i: (s_i, s_{i+1}) \in R$
  - definujeme $x^i = (s_i, s_{i+1}, s_{i+2}, s_{i+3}, \dots)$

Temporálne logiky 7

- CTL (Computational Tree Logic)
- CTL* (Full Branching Time Logic) – silnejšia ako CTL, historicky mladšia; najprv popíšeme CTL*
- Syntax: (*stavové* a *path* („cestové“) formuly)
  - každá atomická propozícia je stavová formula (S1)
  - ak p, q sú stavové formuly, tak $p \wedge q, \neg p$ sú stavové formuly (S2)
  - ak p je path formula, tak Ep, Ap sú stavové formuly (S3)
  - každá stavová formula je aj path formula (P1)
  - ak p, q sú path formuly, tak potom aj $p \wedge q, \neg p$ sú path formuly (P2)
  - ak p, q sú path formuly, tak potom aj $p \cup q, Xp$ sú path formuly (P3)

Temporálne logiky 8

- CTL* tvoria stavové formuly
- CTL tvoria pravidlá (S1), (S2), (S3) a pravidlo (P0):
  - ak p, q sú stavové formuly, tak $p \cup q, Xp$ sú stavové formuly (P0)
- CTL operátory
  - A – pre všetky budúcnosti
  - E – existuje budúcnosťza A alebo E vždy nasleduje jeden z operátorov G, F, X, U
- dá sa ukázať, že CTL* má väčšiu vyjadrovaciu silu než CTL

Temporálne logiky 9

- Sémantika: (pre CTL*)

(S1) $M, s_0 \models p$ iff $p \in L(s_0)$

(S2) $M, s_0 \models p \wedge q$ iff platí $M, s_0 \models p$ and $M, s_0 \models q$

$M, s_0 \models \neg p$ iff neplatí $M, s_0 \models p$

(S3) $M, s_0 \models Ep$ iff $\exists x$ v M tak, že $M, x \models p$

$M, s_0 \models Ap$ iff pre $\forall x$ v M platí $M, x \models p$

(P1) $M, x \models p$ iff $M, s_0 \models p$

(P2) $M, x \models p \wedge q$ iff platí $M, x \models p$ and $M, x \models q$

$M, x \models \neg p$ iff neplatí $M, x \models p$

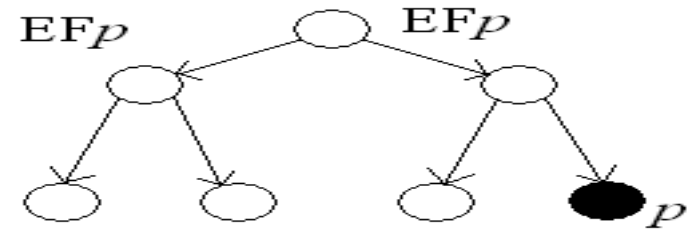
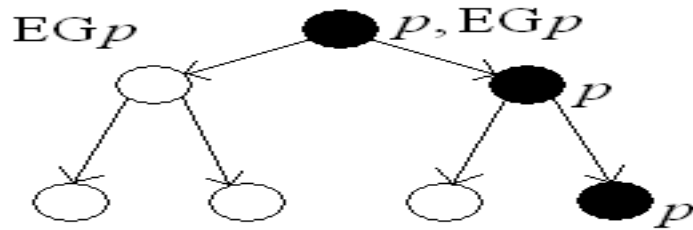
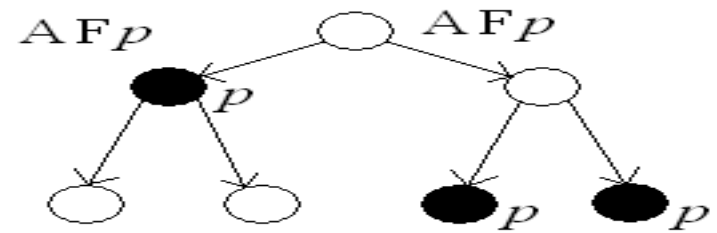
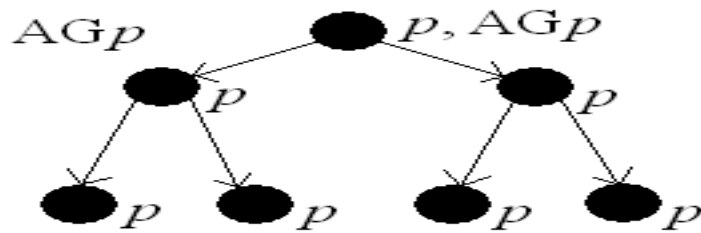
(P3) $M, x \models (p \cup q)$ iff

$\exists j (M, x^j \models q$ a $\forall k (k < j$ implikuje $M, x^k \models p)$

$M, x \models Xp$ iff $M, x^1 \models p$

Temporálne logiky 10

Príklady použitia operátorov A, E v propozičnej branching temporal logic (značky sú pri vrchoch; vrchol je vyplnený, ak má značku p)

Temporálne logiky 11

- množina schém axióm
- množina odvodzovacích (inferenčných) pravidiel

formula p je *dokázateľná* (zapisujeme $\vdash p$), ak pre ňu existuje *dôkaz*, t.j. konečná postupnosť formúl taká, že na jej konci je p a každá formula v nej je buď prípad axiómy alebo vyplýva z predchádzajúcich použitím nejakého odvodzovacieho pravidla

Temporálne logiky 12

- Schémy axióm:

tautológie propozičnej logiky

(Ax1)

$EFp \equiv E(\text{true} \cup p)$

(Ax2)

$AGp \equiv \neg EF\neg p$

(Ax2')

$AFp \equiv A(\text{true} \cup p)$

(Ax3)

$EGp \equiv \neg AF\neg p$

(Ax3')

$EX(p \vee q) \equiv EXp \vee EXq$

(Ax4)

$AXp \equiv \neg EX\neg p$

(Ax5)

$E(p \cup q) \equiv q \vee (p \wedge EXE(p \cup q))$

(Ax6)

$A(p \vee q) \equiv q \vee (p \wedge AXA(p \cup q))$

(Ax7)

$EX \text{ true} \wedge AX \text{ true}$

(Ax8)

$AG(r \Rightarrow (\neg q \wedge EXr)) \Rightarrow (r \Rightarrow \neg A(p \cup q))$

(Ax9)

$AG(r \Rightarrow (\neg q \wedge EXr)) \Rightarrow (r \Rightarrow \neg AFq)$

(Ax9')

$AG(r \Rightarrow (\neg q \wedge (p \Rightarrow AXr))) \Rightarrow (r \Rightarrow \neg E(p \cup q))$

(Ax10)

$AG(r \Rightarrow (\neg q \wedge AXr)) \Rightarrow (r \Rightarrow \neg EFq)$

(Ax10')

$AG(p \Rightarrow q) \Rightarrow (EXp \Rightarrow EXq)$

(Ax11)

Temporálne logiky 13

- Odvodzovacie pravidlá:
  - ak $\vdash p$, tak potom $\vdash AGp$ (R1, zovšeobecnenie)
  - ak $\vdash p$ a $\vdash p \Rightarrow q$, tak potom $\vdash q$ (R2, modus ponens)
- Veta: Deduktívny systém s axiómami (Ax1)–(Ax11) a odvodzovacími pravidlami (R1), (R2) je sound (zdravý, korektný) and complete (úplný) pre CTL.

Temporálne logiky 14

- daná štruktúra M a formula p
- Úloha: zistiť, či M je modelom pre p

Branching–Time–Logic–Model–Checking

- daná konečná štruktúra $M = (S, R, L)$ a BTL formula p

- Úloha: pre každý stav $s \in S$ určiť, či platí $M, s \models p$ a ak áno, s sa označí značkou " p "

Temporálne logiky 15

Linear–Time–Logic–Model–Checking

- daná konečná štruktúra $M = (S, R, L)$ a LTL formula p
- Úloha: pre každý stav $s \in S$ určiť, či existuje plná cesta, splňajúca p , začínajúca sa v s , a ak áno, s sa označí “ Ep ”
- Príklad: CTL model checking
  - predpokladajme, že už máme vrcholy, pre ktoré platí “ p označené”
  - ideme označovať tie, pre ktoré platí AFp :
    1. ak je vrchol označený p , tak ho označíme aj AFp
    2. (opakuje sa, kým sa dá)
označ vrchol s AFp , ak všetci jeho následníci sú označení AFp
    3. označ $\neg AFp$ tie, ktoré nie sú označené AFp